



GÖTEBORGS UNIVERSITET

Vem får jobbet?

En intervjustudie om vilka kompetenser
frisörföretagare värdesätter vid nyanställning

Carolina Heedman
Annika Johansson

LAU690

Handledare: Monica Larsson

Examinator: Eva Gannerud

Rapportnummer: VT09-2611-04P

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Vem får jobbet? En intervjustudie om vilka kompetenser frisörföretagare värdesätter vid nyanställning

Författare: Carolina Heedman, Annika Johansson

Termin och år: VT 09

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Monica Larsson

Examinator: Eva Gannerud

Rapportnummer: VT09-2611-04P

Nyckelord: Frisörbranschen, frisörutbildning, kompetenser, gesäll, nyanställning, praktik

Sammanfattning:

Frisör är ett populärt yrkesval. Det finns ett stort utbud av frisörutbildningar. I dagsläget finns det fler utbildade frisörer än antalet arbetstillfällen. Konkurrensen är hård. Vem får jobbet?

Vårt syfte är att förstå vad frisörbranschen vill att nyutbildade frisörer skall ha för kompetenser och vad som krävs av utbildningarna för att möjliggöra att kompetenserna uppnås.

Huvudfrågorna är vilka kompetenser frisörföretagare efterfrågar hos frisörer, samt vad som avgör när en frisörföretagare nyanställer. Vi tar också upp hur branschens krav stämmer överens med andra yttre krav på den gymnasiala frisörutbildningen.

Vi har valt att arbeta med en kvalitativ metod i form av samtalsintervjuer. Vår undersökningsgrupp är åtta representanter från frisörbranschen som alla har erfarenhet av att anställa personal.

Vårt resultat visar att hantverksskicklighet, social kompetens och engagemang för yrket är kompetenser branschen efterfrågar. Branschen oroas av nyutbildade frisörers bristande salongserfarenhet. Den gymnasiala frisörutbildningen är yrkesförberedande. Branschen skulle hellre se en utbildning som innehåller mer arbetsplatsförlagd praktik. Det som avgör vem som får jobbet är i många fall den enskilde frisörens personlighet och hur väl denne fungerar tillsammans med övrig personal.

Som yrkeslärare är det viktigt att vara insatt i den egna branschen. Med tanke på att den gymnasiala frisörutbildningen är yrkesförberedande är det viktigt att redan i skolan vara medveten om vad branschen efterfrågar.

Innehåll

Innehåll.....	2
Inledning.....	4

Teoretisk anknytning.....	5
Medierande redskap.....	5
Det holistiska perspektivet.....	6
Arbetets pedagogik.....	6
Bakgrund.....	7
Frisörskolans utveckling.....	7
Olika utbildningsvägar till frisöryrket idag.....	8
Lärlingsutbildning.....	8
Privat frisörutbildning.....	8
Komvux utbildning.....	9
Skolverket.....	9
Programmål Hantverksprogrammet.....	9
Att tolka målen.....	9
Målrelaterade betyg.....	10
Svenska Frisörföretagarna.....	10
Handelsanställdas förbund.....	12
Tidigare forskning.....	13
Kunskapsinhämtning i praktiska yrken.....	13
Förändrade gesällprovsregler.....	13
Kvalitetsskillnader i frisörutbildningar.....	14
Utbildningsvägar och möjligheter till arbete.....	14
Syfte och frågeställning.....	15
Syfte.....	15
Frågeställningar.....	15
Metod.....	16
Intervju som metod.....	16
Urvalsgrupp.....	17
Genomförande av intervjuer.....	17
Bearbetning av data.....	17
Tillförlitlighet.....	18
Etiska överväganden.....	19
Resultat.....	19
Definitioner.....	19
Presentation av respondenterna.....	20
Vilken form av utbildning ger mest gedigen kompetens.....	20
Åsikter om gesällprovet.....	21

När är man färdig frisör	22
Kompetenser som efterfrågas	22
Vad avgör vem som får jobbet.....	23
Analys.....	23
Diskussion	25
Pedagogik för frisörkompetens	25
Krav på dagens gymnasieskolor	26
Vad ser frisörbranschen som en gedigen frisörutbildning?	27
Vad anser frisörbranschen vara viktiga kompetenser hos en frisör?	27
Vad är avgörande när en frisörföretagare nyanställer frisörer?	28
Skolverkets krav kontra branschens krav	28
Branschens krav kontra kriterierna för yrkesprovet.....	28
Slutsats	29
Fortsatt forskning	29
Referenser.....	30
Tryckta källor:.....	30
Elektroniska källor:.....	31
Muntliga källor:	31
Bilagor.....	31

Inledning

Frisör är ett hantverksyrke med gamla anor. Frisöryrket har historiskt sett inte bara varit avgränsat till att forma hår och skägg. Under perioder har frisöryrket varit sammankopplat med dagens läkaryrke, med sårläkekonst och kirurgiska ingrepp som en del i det vardagliga arbetet. Dåtidens bardskärare, badare, fältskärer, kirurger och barberare är olika yrken som delat dagens frisörers arbetsuppgifter. (Callmer & Lundberg, 2005)

Människor har i alla tider använt sitt hår för att smycka sig, men även för att visa status, social tillhörighet eller för att göra revolt. Att håret är en viktig symbol finns det många exempel på i vår historia. Samson, vars styrka satt i det långa håret. Beatles, som upprörde en hel

vuxengeneration med sina ostyriga, samhällsomstörtande lockar. Britney Spears, vars offentliga sammanbrott kom att illustreras i skvallerpress världen över av bilden på hennes rakade skalle. Frisöryrket kan upplevas som ett glamoröst yrke och vi ser en trend i att många tonåringar idag söker sig till frisörutbildningar.

Skolverket vill tillmötesgå elevers förstahandsval genom att låta fler aktörer starta gymnasieutbildningar. Många friskolor har fått Skolverkets godkännande att starta nya hantverksprogram med inriktning frisör de senaste åren. Fler utbildningsplatser på gymnasiet, tillsammans med en uppsjö av alternativa utbildningsvägar för frisörer, leder till att det utbildas fler frisörer än vad branschen har ett behov av. Antalet utbildade frisörer växer snabbare än antalet arbetstillfällen. Det är en tuff situation för frisöreleverna. Konkurrensen om jobben på salongerna är hård. Vi vill med denna studie titta på hur frisörbranschen välkomnar dessa nykläckta frisörer och deras utbildning. Syftet är att undersöka vilka kompetenser frisörföretagare efterfrågar men också hur väl branschens krav stämmer överens med andra yttre krav på utbildningen så som Skolverkets riktlinjer och Svenska Frisörföretagarnas yrkesprov som leder till gesällbrevet. I studien har vi valt att intervjua några frisörföretagare som får representera frisörbranschen. I denna rapport används begreppen bransch och företagare synonymt med varandra.

Vi som skriver denna studie jobbar båda som frisörlärare på gymnasiet och har själva gått på hantverksprogrammet med inriktning frisör. Vi har varit verksamma frisörer i tolv år och därför anser vi oss ha en stor inblick i vilka kompetenser en frisör bör ha.

Vår erfarenhet är att frisöryrket idag inte bara kräver kunskaper om hur man rent tekniskt arbetar med att klippa, färga och styla hår, något som man kan summera som hantverksmässiga färdigheter. Man måste även vara social, både i relation till kunder och till sina kollegor. En frisör behöver också ha en estetisk förmåga, alltså att ha en känsla för vilken färg och form som klär varje kund. För att kunna driva runt en salong krävs också att alla frisörer på salongen har en ansvarskänsla och ett ekonomiskt tänkande i bakhuvudet.

Teoretisk anknytning

Hur lär man sig då dessa kompetenser? Historiskt sett har det vanligaste sättet att få kunskaperna som krävs för att utöva frisöryrket varit att gå som lärling hos en frisörmästare. I dag har begreppet lärling till viss del ersatts av begreppet trainee. Begreppen används parallellt och kommer båda förekomma i vår studie. I det ursprungliga lärlingssystemet fanns en tydlig hierarki på salongen och lärlingen fick inte komma i närheten av kunderna den första tiden. Lärlingen fick helt enkelt gå bredvid och se hur mästaren arbetade, och själva salongsmiljön kunde bli ett redskap i kunskapsinhämtningen (Andersson Gustafsson, 2002).

Medierande redskap

Inom pedagogiken så skiljer Vygotskij på två olika redskap. Fysiska redskap som är tillverkade av människan, så kallade artefakter, och psykologiska redskap. ”Det Vygotskij kallar psykologiska redskap är sådant vi använder för att tänka och kommunicera med.” (Forssell, 2005:118) Båda dessa typer av redskap är av betydelse för människans utveckling och lärande. I salongsmiljön i relationen mellan en mästare och en lärling blir det naturligt att använda båda dessa redskap för att lärlingen skall lära sig frisöryrket. Mästaren förmedlar genom kommunikation och att visa hur man faktiskt utför teknikerna sin kunskap till lärlingen. De fysiska redskap frisören använder i det dagliga arbetet, sax, kam, borstar, fön osv. är verktyg som lärlingen först måste lära sig att använda själv. När lärlingen sedan

bemästrar dessa verktyg och t ex håller saxen rätt utan att tänka på det kan dessa redskap och dess inneboende möjligheter i sig föra lärandet vidare. ”På samma sätt kan vi tänka på hur redskap av olika slag förändrat våra möjligheter att varsebli vår omvärld.” (Säljö, 2000:80) När lärlingen kan hålla saxen rätt och har lärt sig några tekniker för att klippa och forma hår ser han eller hon på ett hår med nya ögon. Man har fått en förståelse för vilka former som kan mejslas fram ur ett hår. ”... redskap medierar verkligheten för människor i konkreta verksamheter.” (Säljö, 2000:81) Vygotskij myntade också begreppet *den närmaste utvecklingszonen*. ”Tankegången är således att genom att människor behärskar vissa kunskaper och färdigheter, så är de också nära att behärska vissa andra kunskaper och färdigheter. Utvecklingszonen definierar Vygotskij som avståndet mellan det barnet klarar av på egen hand och utan stöd av andra, och det barnet förmår klara av med stöd av andra människor.” (Forssell, 2005:122) Med denna teori så flyttas utvecklingszonen ständigt framåt, i början av lärlingstiden behöver eleven mycket stöd från mästaren men efter hand kan eleven utföra allt fler uppgifter självständigt.

Det holistiska perspektivet

Det är lättare att lära sig något som är inordnat i ett sammanhang, framförallt är det lättare att lära sig förstå något när man känner till helheten. ”Att lära sig använda förkunskaperna, att organisera dem och att överskrida dem är viktiga aspekter i färdighet i att förstå och lära. Att utveckla dessa egenskaper är att lära sig lära.” (Marton, Hounsell, & Entwistle, 1998:90) När det kommer till frisörutbildningen är det här något som gäller både arbetet i skolan och arbetet på salong. Att hela tiden koppla moment till en större helhet har ett stort pedagogiskt värde. Uppgifter som vid en första anblick kan te sig repetitiva eller ”tråkiga” är lättare att motivera om man ser sammanhanget och vad det i slutändan skall leda till. Ett tydligt mål är viktigt. Ference Marton och Roger Säljö tar i boken *Hur vi lär upp* holistisk inläring och sätter detta emot ett annat synsätt, atomistisk inläring. Holistisk inläring innebär att man strävar efter en helhetsbild, medan någon som har en atomistisk inriktning snarare fokuserar på detaljer i det den läser eller lär sig. Marton och Säljö förespråkar den holistiska inriktningen men säger också ”Vi hävdar inte att en djup/holistisk inriktning alltid är den bästa: bara att den är den bästa, och till och med den enda, vägen till *förståelse* av innehållet.” (Marton, Hounsell, & Entwistle, 1998:68)

Arbetets pedagogik

Freinets pedagogik tycker vi är intressant inom praktisk utbildning. Främst för att den till stor del bygger på engagemang och deltagande. ”Arbetet ska vara den bärande principen, drivkraften och filosofin bakom folkets skola, det skall vara den aktivitet ur vilken alla färdigheter framgår. – Celestine Freinet” (Forsell, 2005:171) Freinet menar att aktivitet föds ur engagemang. Engagemang är något som behövs för att lärandet skall bli relevant för eleven. Det är lärarens uppgift att skapa engagemang hos eleven. Freinet talade om att flytta ut eller integrera skolan i verkligheten, det verkliga livet. Han byggde sin undervisning till stor del kring olika aktiviteter där eleverna själva aktivt deltog. Eleverna fick en given uppgift samt hjälp med att problematisera och organisera. Sedan skulle de själva utföra uppgiften. Uppgifterna skulle utmynna i en slutprodukt, till exempel en klasstidning, en utställning, en antologi, diktsamling eller något liknande. Någon form av fysiskt och konkret resultat av arbetet. Arbetet i grupp förutsattes också skapa social kompetens och ansvarstagande hos eleverna. Nu menar vi inte att frisörutbildningen borde utformas exakt efter Freinets teorier. Men detta sätt att se på lärande tror vi ändå kan ha relevans för undervisningen på ett praktiskt program. Framförallt då det gäller vikten av att för eleven tydliggöra varför man lär sig en viss sak, vikten av att hela tiden se målet.

Bakgrund

Frisörskolans utveckling

Svenska Frisörföretagarna beskriver hur de startade de första frisörskolorna i Sverige i dokumentet *Hundra år av händelser och framsteg, ur frisörernas perspektiv*. Från 1910 fram till 1920-talet drev Svenska Frisörföreningen som de kallades under den här tiden samtliga yrkesskolor för frisörer. Denna frisörförening som i flera aspekter påminner om den gamla tidens skråväsende upprättade även kontrakt mellan lärlingar och salonger för att tillvarata båda parter intressen. Det öppnades alltfler frisörskolor och mot slutet av 1920-talet tog kommunen över yrkesskolorna. (www.frisorforetagarna.se)

Gunilla Andersson Gustafsson beskriver i sin avhandling *Den inre teatern i lärandet, en studie om kunskapsväxandet inom hantverk* hur frisörutbildningen över tid har förändrats. Både genom nya skolreformer men även i takt med att frisöryrket i sig har utvecklats.

1950 blev yrkesskolorna för frisörer bättre organiserade. Eleverna hade ett kontrakt med en salong där största delen av den praktiska utbildningen ägde rum. De teoretiska och kemiska aspekterna av yrket läste man på yrkesskolan på kvällstid. Det krävdes fyra år inom yrket innan man fick avlägga gesällprov och därmed ansågs vara en färdigutbildad frisör (Andersson Gustafsson, 2002).

1970 förändras utbildningen från att vara en yrkesskola med färdigutbildning till att bli en yrkesförberedande utbildning med gymnasiekompetens. För frisöreleverna innebar detta att man gick två år i skolan och därefter hade ett praktikår på salong då eleven följde ordinarie arbetstider och fick möjlighet att träna praktiskt i den verkliga arbetsituationen. Utbildningen var uppdelad så att man antingen studerade till herrfrisör, med skäggklippning och rakning som specialitet, eller till damfrisör, där det krävdes mer kunskap om de kemiska behandlingarna som permanent och färg (a.a.).

1981 sker ytterligare en förändring. Man börjar samutbilda frisörer till både dam- och herrfrisörer. Två yrken skall nu bli ett. Trots denna förändring, att man som frisör nu ska lära sig nästan dubbelt så många tekniker, är tiden för utbildningen densamma som tidigare (a.a.).

1995 genomförs en ny gymnasiereform som innebär att alla linjer nu skall heta program och all gymnasieutbildning skall ge allmän behörighet till högskolan. Den yrkesförberedande gymnasieutbildningen mot att bli frisör kallas nu för hantverksprogrammet med inriktning frisör. För att ge plats åt fler kärnämnen minskas tiden för den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen. Den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen räknas dessutom in i hantverksteknikstimarna på skolan. Så de 15 veckor APU (arbetsplatsförlagd utbildning) som ingår i utbildningen är nu en del av den totala undervisningstiden eleverna är berättigade enligt Skolverket. Tidigare hade man alltså frisörrelaterade ämnen *plus* praktik, nu ingår praktiken som en del av de frisörrelaterade ämnena (a.a.).

Det har följaktligen skett en stor förändring när det kommer till frisörutbildningar. ”Det har framförallt varit två stora riksdagsbeslut som påverkat yrkesutbildningen. Dels den förra stora reformen för yrkesutbildning, *Läroplan för gymnasieskolan (LGY-70)*. Hantverksutbildningen gick då över från färdigutbildning till förberedande yrkesutbildning med gymnasiekompetens. Dels *Växa med kunskaper (Gym/Vux 90/91:85)* som gav hantverksutbildningen högskoleförberedande kursplaner med garanterad undervisningstid.” (Andersson

Gustafsson, 2002:32) Sedan yrkesskolan blev en yrkesförberedande gymnasieutbildning har framförallt den salongsförlagda delen av utbildningen förkortats. Från att under 70-talet ha ett års praktik, alltså 52 veckor, till dagens 15 veckors APU.

Utbildningen har således förändrats från att ha varit till största delen förlagd på en arbetsplats med verklighetsanpassade tider och sysslor, till att inte bara ha som mål att tillhandahålla en yrkesutbildning utan också ge en grund för att kunna läsa vidare på högskola. Visst är det bra med en yrkeskår som är mer allmänbildad och har en större bredd i sin kunskap, men branschföreningen Svenska Frisörföretagarna är oroade. Allt färre avlägger ett yrkesprov och allt färre av de som genomför provet klarar av samtliga moment på första försöket. Svenska Frisörföretagarna tror att detta beror på att eleverna under sin utbildning får alldeles för lite (praktik)tid ute på salong. Man menar att utbildningen har hamnat för långt ifrån verkligheten.

Olika utbildningsvägar till frisöryrket idag

Gymnasieskolan är inte den enda vägen till att bli frisör. Att gå den traditionella vägen som lärling på en salong är fortfarande en möjlighet. I dag är det dock ganska få salonger som tar emot lärlingar. Detta kan bero på att färre salonger idag har anställda i traditionell bemärkelse. I stället blir det allt vanligare att man tillämpar ett hyrstolsystem. (Calmtun, 2008) De som arbetar på salongen är då alla egna företagare och betalar hyra för sin del av salongen, har sin egen rörelse och betalar själva ut sin egen lön. Detta system gör att varje frisör måste ta ett större ansvar för sin egen kundkrets, och man blir även mer vaksam när det gäller konkurrens. I en sådan miljö kan det upplevas som svårt att ta emot en elev. Dels kan det vara svårt att komma överens om vem som ska ta ansvar för eleven. Dels är det en fråga om tid, och i förlängningen pengar. Att ta emot en lärling innebär extra tid som går bort från kunder, med andra ord pengar man kunde tjänat. Tid och pengar som alltså istället går till att utbilda den nya frisören. Dessutom innebär en lärling att det kommer in ytterligare en konkurrent på salongen. En konkurrent som i och för sig inte är helt färdigutbildad och därmed inte tävlar om kunderna på samma villkor som övriga frisörer. Men eleven kan ju göra gamla kunder nyfikna på hur den arbetar och därigenom ändå ha lätt för att få kunder. Särskilt om salongen erbjuder ett lägre "elevpris" på alla behandlingar lärlingen utför, något som är vanligt förekommande. (a.a.)

Lärlingsutbildning

En lärlingsutbildning innebär i praktiken att man går bredvid en eller flera färdigutbildade frisörer på en salong och lär sig yrket av dem. I början, när lärlingen ännu inte har så mycket kunskap, handlar jobbet mycket om att städa upp och hjälpa till med diverse praktiska sysslor på salongen. Men första tiden på salongen blir också en viktig tid av mycket iakttagande för eleven. Genom att se hur de andra frisörerna agerar mot kunderna, håller sina verktyg och pratar om hår får eleven en stor inblick i yrket. Under den minst treåriga elevtiden på salongen byggs kunskaperna successivt upp och eleven får öva på och utföra allt fler uppgifter själv. Till slut kommer dagen då lärlingen kan ta emot kunder på egen hand. När man går som lärling på en salong bör man ha ett skrivet lärlingsavtal, eller trainee -avtal. Detta avtal ger en säkerhet både för salongen och för eleven, då det bör innehålla text om vad båda parter förbinder sig att göra under lärlingsutbildningen. (www.frisorforetagarna.se)

Privat frisörutbildning

De senaste åren har det startat många privata frisörutbildningar. Dessa får eleven själv bekosta (vanligtvis mellan 80000 – 250000 kr) och de som går dessa utbildningar är oftast äldre än gymnasieeleverna. Dessa privata utbildningar pågår mellan 6 månader och ett år på skolan. Sedan är det upp till eleven att hitta jobb eller praktikplats/lärlingsplats för att få den

erfarenhet som krävs för att kunna avlägga ett gesällprov. I praktiken innebär detta alltså två till två och ett halvt års praktik på en salong (Cangemark, 2007).

Komvux utbildning

Det finns även kostnadsfria vuxenutbildningar på komvux i samarbete med vissa gymnasieskolor. Dessa utbildningar ser till att personer som har missat chansen att gå på hantverksprogrammet på gymnasiet får en chans att lära sig frisöryrket. Bara personer över 18 år får möjlighet att gå här och det är ett begränsat antal utbildningsplatser. Man läser samtliga frisörämnen koncentrerade över två år och därefter har man praktik ett år på en salong. Efter detta har man rätt att få göra sin gesäll (Frisörutbildning för vuxna, 2005).

Skolverket

Skolverket är de gymnasiala frisörutbildningarnas huvudman. Skolverket är till för att eleverna skall få den utbildning de har rätt till enligt styrdokument och förordningar. Läroplanen Lpf 94 är ett av de styrdokument som reglerar de frivilliga skolformerna. Till dem räknas gymnasieskolan. Läroplanens syfte är att förmedla övergripande värden och normer som bör genomsyra all utbildning. ”Utbildningen skall främja elevernas utveckling till ansvarskännande människor, som aktivt deltar i och utvecklar yrkes- och samhällslivet.” (Lärarens handbok, 2002:39) Det är Skolverket som på nationell nivå ska stå för ”utveckling av skolan samt uppföljning, utvärdering och tillsyn av skolans verksamhet” (Lindensjö & Lundgren, 2002:101). Staten ansvarar alltså för att ange skolans mål och riktlinjer och kommunen ska ansvara för att verksamheten genomförs så som riksdagen och regeringen har bestämt. På lokal nivå är det rektor och lärare som ska förverkliga de här målen. Skolverkets krav på att eleverna uppnår de olika målen i kurserna är det som styr läraren när den lägger upp innehållet i en kurs (www.skolverket.se).

Programmål Hantverksprogrammet

Hantverksprogrammets syfte och mål är att ge grundläggande kunskaper för arbete inom hantverksyrket, det är alltså en yrkesförberedande utbildning. I alla yrkesförberedande utbildningar ingår 15 veckor APU (arbetsplatsförlagd utbildning). För en elev som valt inriktningen frisör sker denna på en frisörsalong. Skolverket poängterar vikten av en väl genomförd arbetsplatsförlagd utbildning för att öka kunnandet i det specifika yrke som programmet skall förbereda för. ”Många av dessa yrken kräver att man går vidare som lärling efter att man har avslutat sin utbildning på gymnasiet. Att vara lärling innebär att man fortsätter att utbilda sig inom sitt yrkesområde på en arbetsplats. Lärlingstiden varierar beroende vilket yrke man valt men vanligen ligger den mellan 1 - 4 år.” (www.skolverket.se) Se bilaga 1 för detaljerad beskrivning av Hantverksprogrammets kursmål.

Att tolka målen

När man studerar de olika styrdokumenterna och vilka mål som skall vara uppnådda vid avslutad kurs, så är dessa mål ganska fritt hållna. Som lärare har man stort spelrum att tolka målen. Om vi går till kurserna i hantverksteknik så står det inte specificerat vad den enskilde läraren skall lära ut till eleverna i de olika kurserna. Det är helt upp till varje lärare att bestämma innehåll och upplägg. De tidigare kurserna i hantverksteknik (A-C) skall ge en introduktion till hantverket. I de senare hantverksteknikskurserna (D-F) skall man uppnå djupare kunskap. Vägen dit är dock inte i detalj beskriven. Resultatet av det här systemet med målstyrda kurser är att utbildningen kan skilja sig frisörskolor emellan. Det innebär en stor frihet för den enskilde läraren att kunna lägga upp kurserna precis som den själv vill.

Samtidigt kan man som lärare känna sig osäker inför huruvida eleverna verkligen har lärt sig allt de behöver kunna (a.a.).

Målrelaterade betyg

Betygssystemet som man använder i skolan innefattar fyra olika betygssteg, icke godkänt (IG), godkänt (G), väl godkänt (VG) och mycket väl godkänt (MVG). Med en fyrgradig betygsskala kan skillnaderna i kompetens hos olika elever med ett och samma betyg vara ganska stora. Man kan säga att en elev kan ha ett ”svagt G” eller ett ”starkt G”, alltså befinna sig närmare IG eller närmare VG. Skillnaden kan vara ganska stor kunskapsmässigt men inte alls synas i betygsdokumentet.

Kriterier för betyg i kursen hantverksteknik B

G - ”Eleven utför grundläggande arbetsuppgifter med handledning inom sitt hantverk. Eleven planerar arbetet, väljer teknik, verktyg, utrustning och material samt beräknar materialåtgång med stöd av handledaren.” (www.skolverket.se)

VG - ”Eleven utför arbetsuppgifter inom valt hantverk i samverkan med handledaren och anger tänkbara orsaker till avvikelser samt föreslår åtgärder. Eleven resonerar i samverkan med handledaren om planering, material, teknik, verktyg och utrustning samt motiverar sina val.” (a.a.)

MVG - ”Eleven utför arbetsuppgifterna på ett målinriktat sätt och integrerar aktuell materialkunskap och olika tekniker på ett relevant sätt. Eleven visar förtrogenhet i vården av aktuella maskiner och verktyg” (a.a.)

Eleverna har vid kursstart rätt att bli informerade om betygskriterierna så att de vet vad som krävs för att få ett visst betyg i en viss kurs. Betygsskalan visar på att skillnaden i färdigheter hos en ”G-elev” och en ”MVG-elev” är stor med formuleringar som ”utför med handledning”, ”i samverkan med handledaren” och ”på ett målinriktat sätt”. (a.a.)

I anslutning till studenten kan de elever som gått hantverksprogrammet med inriktning frisör avlägga ett yrkesprov som examineras av Svenska frisörföretagarna. Detta prov är fristående från skolan och är frivilligt att avlägga. Som nyutbildad frisör finns det fördelar med att avlägga detta prov, bland annat påverkar det en anställd frisörs lön.

Svenska Frisörföretagarna

Svenska Frisörföretagarna (SFF) är en bransch och arbetsgivarorganisation som har ungefär 5600 frisörföretagare som medlemmar. Det finns 21 avdelningar runt om i Sverige. De erbjuder medlemmarna kostnadsfri ekonomisk och juridisk rådgivning, organiserar utbildning och kurser, förhandlar fram medlemspriser på försäkringar med mera (www.frisorforetagarna.se).

Frisörföretagarna strävar efter att alla frisörer skall vara behöriga. En behörig frisör är den som har gesällbrev. Gesällbrevet kan man få efter minst tre år i branschen samt avklarat gesällprov. Tre år i branschen innebär antingen en frisörutbildning vid kommunal eller privat

gymnasieskola, företagsförlagd lärlings- eller traineeutbildning eller övrig utbildning godkänd av FYN, Frisörbranschens Yrkesnämnd. FYN är ett partsammansatt organ bestående av representanter från Sveriges Frisörföretagare och Handelsanställdas förbund. För frisörer som gjort en kortare utbildning gäller att man får komplettera med salongserfarenhet så att man kommer upp i tre års yrkeserfarenhet.

Det är Frisörföretagarna som har satt reglerna som gäller för gesällprovet, det är även de som examinerar vid provtillfället. För att få göra gesällprovet måste man först ha gjort ett teoretiskt prov och blivit godkänd. Efter avklarat teoriprov har man två år på sig att avlägga det praktiska provet. Går det längre tid mellan provtillfällena måste man först göra om teorin. Efter att man blivit godkänd på båda delarna av provet utfärdar Hantverksrådet gesällbrevet. Den som vill avlägga gesällprovet betalar dels en examinationsavgift i anslutning till provet, dels en avgift för själva gesällbrevets utfärdande.

Kostnaden för att få göra gesällen är:

Examinationsavgift för anställd hos företag anslutet till SFF 2000: -

Examinationsavgift för anställd hos företag ej anslutet till SFF 5000: -

Examinationsavgift för skolelev 4000: -

Utfärdande av gesällbrev 625: -

(Hagman, 2009) (www.frisorforetagarna.se)

Det ingår åtta obligatoriska moment i den praktiska delen av gesällprovet. Där skall man bland annat utföra olika slags klippningar på både dam och herr, permanentbehandling, färgbehandling, långhårs uppsättning och kort festfrisyr. Utöver de här momenten finns två moment som är frivilliga, brudklädsel med krona och slöja samt skägghäring. Samtliga moment är rent tekniska och man bedömer bara hantverksskickligheten. Andra saker som t ex social förmåga bedöms inte. Momenten utförs inom en tidsram som eleven är tvungen att hålla sig inom för att bli godkänd. Det här leder till att man hela tiden arbetar under tidspress. Alla i provet ingående moment skall utföras under loppet av ungefär en och en halv dag. På varje moment kan man få betyget IG, G, VG eller MVG. Man måste ha minst ett G på samtliga moment för att klara provet. Skulle man inte bli godkänd i alla moment på första försöket kan man göra om de moment man fick IG i. På det utfärdade gesällbrevet syns inte vilket betyg man fick i de individuella momenten. På provdagen måste man innan man utför varje moment skriftligt deklarerat vad man planerar att göra i form av strukturritningar och deklARATIONER och dessa skall sedan följas under arbetets gång (a.a.). För mer detaljerad information om regler för gesällprovet se bilaga 2.

Det utbildas över 2000 frisörer varje år, och då avses elever som har gått på hantverksprogrammet på gymnasiet, övriga personer som har valt någon form av privat utbildning är inte medräknade i den här summan. Det är ungefär 500-600 elever som väljer att göra gesällen efter sin utbildning och då innefattar den här summan alla elever oavsett utbildningar (gymnasiet, lärling och privat). Förra året var det avsevärt fler, 864 stycken, som valde att göra gesällen. Detta var på grund av SFF:s beslut att avskaffa lärlingsåret efter gymnasiet som krav för att göra gesällen. Ett stort antal elever som var inställda på ett fjärde år på salong hade nu plötsligt möjlighet att göra gesällen direkt efter gymnasiet. Av de elever

som valde att göra gesällen så var det 348 som kom från gymnasiet och 112 stycken av dem klarade sig vid första försöket (Westman, 2009).

Staffan Westman som är utbildningsansvarig på Frisörföretagarna tycker att det var ett stort misstag att plocka bort de 1500 timmarna (lärlingsåret) som eleverna tidigare var tvungna att göra för att få lov att avlägga gesällprov. SFF skulle vilja införa något liknande igen. Frisörföretagarnas utbildningsnämnd arbetar med ett förslag till en karriärsutveckling innehållande fem steg. Steg ett skulle i ett sådant system motsvaras av utbildningsperioden och steg två vara när man fått sitt gesällbrev. Utbildningsnämnden har även som förslag att återinföra de 1200-1500 yrkesverksamma timmarna utöver gymnasieutbildningen, som ett krav för att få ta gesällen. Dessa timmar skulle dock inte behöva vara förlagda efter utbildningen, utan det eleven jobbar extra på sommarlov och liknande under utbildningstiden skall också kunna räknas in. De vill också att en nyutbildad frisör skall ha något lägre lön även när den har tagit sitt gesällbrev, för att lättare kunna få en anställning och jobba upp en kundkrets på salongen. Hade beslutet varit upp till enbart Frisörföretagarna så hade detta förmodligen införts meddetsamma, men nu är Handelsanställdas Förbund också inblandade i beslutsgången. De sistnämnda är starka förespråkare för att deras medlemmar skall få fullt betalt så fort som möjligt efter avslutad utbildning. (a.a.)

Frisörföretagarna har även en tanke om att i framtiden omarbeta gesällen och dess moment till ett prov som är mer aktuellt för salongsarbetet, ett prov med mer klippningar och färgningar. Förändringarna i gesällprovets utformning är dock i skrivande stund enbart på planeringsstadiet (a.a.).

Handelsanställdas förbund

Handelsanställdas förbund är det fackförbund som organiserar frisörer som arbetar som anställda. Fackförbundet representerar en rad olika yrken mestadels inom detaljhandeln men även från yrken som frisör, florist, tjänstemän och kontorsanställda. Förbundet har ungefär 150 000 medlemmar, varav en stor andel är kvinnor. Förbundet bildades 1906.

Handels arbetar för att löntagarna inom sektorn skall ha löner i enlighet med gällande kollektivavtal. De verkar även för bättre arbetsvillkor på arbetsplatserna. Förbundet strävar också efter att deras medlemmar skall ha rätt till en bra ersättning om de skulle bli arbetslösa. Handels har 24 stycken avdelningar runt om i landet som tar hand om lokala frågor (www.handels.se).

Tillsammans med Frisörföretagarna har Handels utformat frisörernas lönevillkor. Parterna har tillsammans bestämt att man är behörig när man har avlagt gesällprovet, och även vad man skall ha för ingångslön. Lönerna nedan avser per månad.

Heltidslön för en **behörig** frisör är 19424 innan skatt

Heltidslön för en **obehörig** frisör är 13597 innan skatt

Traineelön för en förstaårs elev 4856 innan skatt

Traineelön för en andraårs elev 7770 innan skatt

Trainee lön för en tredjeårs elev 11655 innan skatt

(Handels riksavtal)

Istället för att arbeta som obehörig frisör innan man avlägger sitt gesällprov kan man skriva ett trainee -avtal med en salong. Det innebär att man arbetar heltid och får en viss trainee -lön. Denna lön är visserligen ca 2000 kronor lägre än vad den lön en obehörig frisör får, men i gengäld får du öva på arbetstid inför gesällen. Det här avtalet har Handels och Svenska Frisörföretagarna tillsammans satt ihop för att sporra så många som möjligt att bli behöriga frisörer. Trainee -tiden skall nämligen leda till att man klarar gesällen och på så vis blir behörig frisör.

Tidigare forskning

I detta kapitel studeras forskning som gäller kunskapsinhämtning vid praktiska yrken som knyter an till de pedagogiska inriktningar vi tidigare tagit upp. Vi tar även upp undersökningar som visar på problematiken med minskad salongsförlagd praktik under utbildningen. Ytterligare forskning fokuserar på hur arbetsmarknaden ser ut för frisörer.

Kunskapsinhämtning i praktiska yrken

I sin doktorsavhandling *Den inre teatern i lärandet, en studie om kunskapsväxandet inom hantverk* har Gunilla Andersson Gustafsson (2002) riktat in sig på att studera vad som är viktigt när man lär sig ett hantverk. Hon beskriver hur kunskapsinhämtning kan gå till när man lär sig ett praktiskt yrke och även hur frisörskolor har utvecklats och förändrats under 1900-talet. Andersson Gustafsson (2002) beskriver vidare hur beslut från skolpolitiker och branschföreningar påverkar frisöryrkets status. En av Andersson Gustafssons (2002) frågeställningar är ”Vad händer med yrkeskunskapen när utbildningen flyttas från den informella; praktiska kontexten (arbetsplatsen) till en formaliserad kontext (skolan) och tiden för att tradera erfarenhetsbaserad kunskap krymper?” (Andersson Gustafsson, 2002:28). I studien har hon kommit fram till att förminskad praktiktid på salong gör att dagens frisörer inte har lika stor erfarenhet när de avlägger sitt gesällprov och därför har vi idag ett stort antal frisörer som arbetar som obehöriga. Andersson Gustafssons (2002) doktorsavhandling ligger till viss del till grund för Jigfelts (2007) och Cangemarks (2007) undersökningar som vi beskriver här nedan.

Förändrade gesällprovsregler

I C-uppsatsen *Att förstå förändringen som sker inom frisöryrket* undersöker Linda Jigfelt vad frisörföretagarnas beslut år 2007 om att förändra reglerna för gesällprovet har fått för konsekvenser inom frisörbranschen. Fram till 2007 fick en gymnasieelev som gått ett treårigt hantverksprogram avlägga sitt gesällprov först efter att den genomgått en lärlingsperiod på salong om 1500 timmar. Det nya beslutet innebar att en gymnasieelev nu kunde avlägga sitt yrkesprov i direkt anslutning till att den fått sitt slutbetyg från skolan. I sitt resultat beskriver Jigfelt (2007) att Svenska Frisörföretagarna och frisörlärare på hantverksprogrammen upplever att gymnasieeleverna inte hinner få tillräckligt med erfarenhet varken för att klara gesällprovet eller för att känna sig bekväma i sin yrkesroll direkt efter bara tre år i skolan. Frisörlärarna efterfrågar ett bättre samarbete med branschen och salongerna för att stärka eleverna under utbildningstiden. Samtidigt menar Jigfelt (2007) att en ambitiös elev som tränat mycket själv hemma mycket väl kan avlägga ett gesällprov med godkända betyg. För denne elev är det en fördel att tidigare kunna få en behörig frisörlön. Men framförallt gör detta beslut att gymnasieskolorna måste ta ett större ansvar för att eleverna skall bli tillräckligt skickliga under utbildningstiden i skolan.

Kvalitetsskillnader i frisörutbildningar

Christina Cangemark (2007) undersöker i sin C-uppsats *Kvalitetsskillnader i frisörutbildningar, finns det?* som titeln på arbetet antyder om det finns kvalitetsskillnader mellan gymnasieskolans hantverksprogram och privata frisörutbildningar som är godkända av Svenska Frisörföretagarna. Cangemark (2007) menar att kvaliteten på gymnasieskolans frisörutbildning har försämrats i och med att 1995 års gymnasiereform gjorde att praktiktiden minskades ned. Det finns många olika privata utbildningsalternativ som koncentrerar utbildningen till en kortare period, 6 – 12 månader. De privata utbildningar som Cangemark (2007) undersöker är alla godkända av Svenska Frisörföretagarna och gemensamt för dessa är att de följer upp sina elever under tre år tills de har möjlighet att avlägga gesällprov. Cangemark (2007) har i telefonintervjuer med frisörföretagare kommit fram till att elever som gått en privat utbildning ses som mer ambitiösa än de som gått en gymnasieutbildning. Hennes reflektion runt detta är dels att de som går privata utbildningar är lite äldre och mer säkra i sitt yrkesval än gymnasieeleverna. Dels att man har olika kriterier för antagningen till de olika utbildningsformerna. Flera av de privata skolorna låter eleverna göra arbetsprover eller en intervju när de söker utbildningen. Till gymnasiet är det elevens grundskolebetyg som avgör om man kommer in på utbildningen eller inte. Något annat som påverkar den uppfattade attityd skillnaden mellan de olika grupperna elever menar Cangemark (2007) är att eleverna från de privata utbildningarna har själva bekostat sin utbildning. Att de själva har investerat pengar i sin utbildning är ytterligare en orsak till att de är mer motiverade till att göra sitt bästa under utbildnings och praktiktiden. Det kan dock tilläggas att många av respondenterna framhöll att elever som gått den gymnasiala utbildningen uppvisade större teoretiska kunskaper än de privatutbildade.

Utbildningsvägar och möjligheter till arbete

Maria Calmtun (2008) är till skillnad från de andra författarna i detta forskningsavsnitt inte frisör. Hon har avslutat sin studie och yrkesvägledarutbildning med C-uppsatsen *Problem förknippade med dagens rekryteringsvägar och dagens antagningsmetoder till frisöryrket*. Med denna studie vill hon ta reda på vilka rekryterings/utbildningsvägar det finns in i frisörbranschen i Sverige idag. Calmtun (2008) tar också upp vad de antagningsmetoder som finns till olika utbildningar ger för samhällseffekter. Hon har även tittat på hur arbetsmarknaden ser ut för frisörer idag. Calmtun (2008) beskriver en skillnad mellan hur Svenska Frisörföretagarna och Arbetsförmedlingen förmedlar möjligheterna på arbetsmarknaden jämfört med gymnasieskolorna. AF och SFF beskriver chansen att få jobb som frisör som liten, till skillnad från gymnasieskolorna som informerar sökande elever om att den som är ambitiös, har viljan och skickligheten kan stå sig väl på arbetsmarknaden. Calmtuns (2008) intervjuer visar att det bland respondenterna finns ett missnöje med hur elever antas till frisörutbildningarna på gymnasienivå. Flera av respondenterna anser att de höga betygskraven leder till att det inte är ”rätt” elever som kommer in på utbildningarna. Respondenterna uttrycker en föreställning om att de elever som har höga betyg är mer teoretiskt lagda. De elever som har lägre betyg men kanske är mer praktiskt lagda stängs ute från utbildningen. Calmtuns (2008) undersökning visar vidare att det är många av de som går en frisörutbildning som sedan aldrig arbetar som frisör, utan hamnar i något helt annat yrke. Samhällseffekten av detta blir en ökad kostnad, både på samhälls- och individnivå. Calmtun (2008) frågar sig i diskussionsdelen av sin studie om en elev som valt frisörprogrammet gjort ett rationellt val. ”Utbildningen kräver stor insats på grundskolan, men riskerar att ge mager utdelning efter gymnasiet. (Jag tänker då på låg lön under lärlingstid, ganska låg lön då man är färdigutbildad, om man får ett jobb över huvud taget, risken för arbetsskador, enbart grundläggande kompetens för högskolestudier, ev. extra tid (och lån) på komvux för att

kompetenskomplettera osv.) Ja, om eleven är riktigt intresserad av branschen, har social kompetens och egen drivkraft så verkar det vara ett rationellt val.” (Calmtun, 2008:55)

Syfte och frågeställning

Mot bakgrund av vad som framkommit från våra studier av litteratur i ämnet och vår egen erfarenhet av frisörutbildningen frågar vi oss vad frisörbranschen vill att en ung frisör skall kunna. Vad är branschens krav på kompetenser och kan de olika utbildningar som leder till frisöryrket möta dessa krav.

Syfte

Vårt syfte är att förstå vad frisörbranschen vill att nyutbildade frisörer skall ha för kompetenser och vad som krävs av utbildningarna för att möjliggöra att kompetenserna uppnås.

Frågeställningar

Vad ser frisörbranschen som en gedigen frisörutbildning?

Vad anser frisörbranschen vara viktiga kompetenser hos en frisör?

Vad är avgörande när en frisörföretagare nyanställer frisörer?

Hur väl stämmer Skolverkets krav på hantverksprogrammet överens med branschens krav på en duktig frisör?

Stämmer frisörbranschens krav på en hantverksskicklig frisör överens med kriterierna i Svenska Frisörföretagarnas yrkesprov?

Metod

För att ta reda på vad som gör en nyutbildad frisör attraktiv på arbetsmarknaden har vi arbetat med en kvalitativ metod i form av samtalsintervjuer. I frågeställningen har vi velat undersöka vad frisörbranschen efterfrågar för kompetenser och utbildning hos en frisör. I studien har vi avgränsat oss till att prata med frisörer som har erfarenhet av att anställa och ta in ny personal på salongen de äger eller jobbar på. I studien representeras frisörbranschen alltså av dessa frisörer, som samtliga har erfarenhet av nyrekrytering.

Vi vill få en förståelse för vad en arbetsgivare väger in när de nyanställer. Det fenomen som studeras är människor och deras uppfattningar om vad som är viktiga kunskaper hos en frisör. Med intervju som undersökningsmetod har vi utgått från ett hermeneutiskt synsätt som bygger på att tolka och förstå meningsfulla fenomen (Gilje, Grimen, 1992). Något som gör denna typ av studie komplex är att forskaren skall tolka en verklighet/ett fenomen som redan är tolkat av objektet självt. Intervjupersonernas egen bakgrund påverkar deras sätt förhålla sig till våra frågeställningar. För att kunna tolka deras svar kan det vara värdefullt att veta något om deras utbildning och tidigare erfarenheter.

Detta spiller över i fenomenologin, som säger att det finns ett "... ömsesidigt beroende mellan objekt och subjekt." (Bengtsson, 2005, s. 12) Det man menar är att det i varje betraktelse av något måste finnas en betraktare för att iakttagelsen ens skall vara möjlig. Subjekt och objekt utgör helt enkelt en lika viktig del av betraktelsen. Intervjuarens roll är i sammanhanget känslig, i och med att han/hon oavsiktligt kan influera den som intervjuas på olika sätt. Hur intervjuaren är som person, hur han/hon uppträder, sättet på vilket frågor formuleras och så vidare. Detta är viktigt att ha i åtanke (Heedman, 2009).

Intervju som metod

För att få så omfattande svar som möjligt är det en fördel att arbeta med samtalsintervjuer. Eftersom det är frisörernas åsikter och upplevelser av ämnet våra frågor handlar om som är intressanta så har vi jobbat med ostrukturerade frågor. "Då bestämmer den tillfrågade vilken struktur svaret får" (Trost, 1995:20) Intervjun blir på den intervjuades villkor och vi kan få mer bredd i svaren. Det är viktigt i en kvalitativ studie att förstå det sammanhang intervjupersonen talar utifrån och vad som påverkar dennes livsvärld. "Forskaren skall sträva efter att förstå världen som intervjupersonerna själva upplever den." (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wängnerud, 2007:286) Att ställa öppna frågor som ger respondenten utrymme att tala fritt kan hjälpa oss som intervjuare att bättre förstå våra intervjupersoner och därmed få ett bättre material att analysera.

Hade vi istället valt att arbeta kvantitativt med t ex enkäter hade materialet kunnat bli mer omfattande för att vi hade kunnat nå en större undersökningsgrupp. Nackdelen för vår studie hade varit att i en enkät är det vi, forskarna, som bestämmer svarsalternativen. Med fasta svarsalternativ kan man missa nyanser i intervjupersonernas svar. Dessutom får man bara svar

på just de frågor som ställts och det finns inte samma möjlighet till att ställa följdfrågor som vid en intervju ansikte mot ansikte. Vi anser att samtalsintervjuer passar vår studie bäst för att verkligen få utförliga svar om vad frisörer vill ha i en person som jobbar på deras salong.

Urvalsgrupp

För att få svar på vad branschen söker för kvaliteter i en frisör har vi inriktat oss på att intervjua frisörer som äger en eller flera salonger alternativt är salongschef och har personal, antingen anställda eller hyr ut stolar. Populationen för undersökningen är alltså frisörer som har erfarenhet av att anställa eller ta in ny personal på salongen.

Det finns flera aspekter som kan skilja frisörföretagares anställningsrutiner åt. Man har olika typer av salonger som kan ha varierande kundkrets. Det finns även flera olika utbildningsvägar till att bli frisör, som vi tagit upp tidigare, som också kan påverka hur man ser på utbildning och vad som är viktigt när salongen behöver nyrekrytera. För att få en stor spridning i svaren har vi valt ut vår undersökningsgrupp med en strategisk urvalsmetod. ”I de flesta fall vill man vid kvalitativa studier få en så stor variation av uppfattningar som möjligt.” (Stukát, 2005:62) De personer vi har samtalat med har arbetat som frisörer olika länge, är i skiftande ålder och de har alla satt sin prägel på sin salong. Varje salong har sin unika kundkrets och behöver anställa personal efter salongens behov.

Totalt har vi intervjuat åtta frisörer som har erfarenhet av att anställa personal. Intervjupersonerna har sina salonger på två olika orter i Sverige, en större ort och en mindre. Något som vi trodde skulle ge en ytterligare dimension för resultatet.

Genomförande av intervjuer

Den första kontakten med frisörerna har varit ett telefonsamtal där vi presenterat oss själva och syftet med studien. Vid det första samtalet bokade vi en tid för att träffas och samtala om frågorna. Alla intervjuer har genomförts på respektive frisörs salong. Detta för att den intervjuade skulle känna sig bekväm och därmed också mer motiverad till att svara. ”Man träffar den intervjuade på dennes hemmaplan; i bostaden, skolan eller på arbetsplatsen, dvs. man eftersträvar en för informanten ohotad och lugn miljö.” (Stukát, 2005:40) Men också för att vi ville att intervjusituationerna skulle likna varandra. De som intervjuades har fått lika förutsättningar i fråga om vilka frågor som ställts och i vilken miljö intervjun har genomförts.

Frågorna vi ställde till intervjupersonerna hade vi sammanställt till en intervjuguide, se bilaga 3, som vi utgått ifrån. Denna intervjuguide bygger till stor del på de frågeställningar som är aktuella i denna studie. Naturligtvis har varje intervjusituation gjort att olika följdfrågor ställdes och det gör också att svaren blir mer varierande.

Varje intervju spelades in så att vi kunde ha fullt fokus på frisören som svarade på frågorna. Intervjuerna varade mellan 20 – 40 min.

Bearbetning av data

De inspelade intervjuerna har skrivits ned till viss del ordagrant och till viss del sammanfattande beroende på vilken fråga det gällde. Detta sätt att bearbeta materialet förespråkas av Stukát (2005). “Det förekommer också att man endast skriver ut särskilt intressanta delar av inspelningen – mycket tid sparas – och bortser från mindre intressanta och relevanta avsnitt.” (Stukát, 2005:40) Utifrån de skrivna sammanfattningarna av intervjuerna har vi sedan kategoriserat upp de olika svaren. Dels i svar som beskriver den frisör som intervjuats t ex deras egen utbildning och arbetssituation på salongen. Dels har vi gjort kategorier för hur de svarat på frågorna om utbildning och vad som är viktiga kompetenser

hos frisörer. Dessa olika kategorier har sedan ställts mot varandra när vi har tolkat och analyserat resultatet.

Tillförlitlighet

Tillförlitligheten för vår forskning bestäms i hög grad av hur vi som intervjuare genomför intervjuerna. ”Forskningsintervjun är en mellanmänsklig situation, ett samtal mellan två parter om ett tema av ömsesidigt intresse. Det är en specifik form av mänskligt samspel där kunskap utvecklas genom en dialog.” (Kvale 2008:117–118) Man får ett samspel tillsammans med den man intervjuar. Som intervjuare måste man bygga upp en atmosfär som den man intervjuar kan känna sig trygg i. Respondenten skall känna att den kan berätta vad den vill och inte behöva hålla tillbaka något, till exempel på grund av att platsen för intervjun är illa vald. Det är viktigt att den man intervjuar känner trygghet i första hand. Därför är det bra att, som vi har gjort, förlägga intervjun till respondenternas respektive salong. En miljö där de förhoppningsvis känner sig hemma (Kvale, 2008).

Trygghet är viktigt även för oss som intervjuar. Om vi inte känner oss trygga och säkra i rollen som intervjuare kan svaren respondenten ger bli missvisande eller inte alls vad vi hade tänkt oss. Det kan bli så att personen som intervjuas tar över samtalet när den känner att intervjuaren är osäker och leder samtalet åt ett håll som inte är relevant för forskningsfrågan. ”Det betyder mycket för utgången av intervjun om forskaren har förberett sig. En väsentlig del av undersökningen bör ha ägt rum innan bandspelaren sätts på i den faktiska intervjusituationen. Nyckelfrågorna inför intervjun gäller vad, varför och hur: *vad* – att skaffa sig en förkunskap om ämnet för undersökningen; *varför* – att formulera ett klart syfte med intervjun; och *hur* – att känna till olika intervjutekniker och besluta om vilken som är lämplig i just denna undersökning.” (Kvale, 2008:119)

Med validitet menas huruvida det som undersökts verkligen är det som var avsett att undersökas, det vill säga att vi i resultatet kan besvara de frågor som vi hade för avsikt att studera. Det gäller inte bara vad vi har kommit fram till i vårt resultat, man bör tänka på validiteten under hela arbetet. När man genomför sin intervju är det viktigt att syftet med intervjun inte glöms bort. Man måste som intervjuare hålla frågeställningen i minnet så att inte resultaten svarar på en helt annan fråga. Med tanke på att vi som genomfört intervjuerna i denna studie inte är vana intervjuare kan detta i sig bli en svaghet för studiens reliabilitet. ”Reliabiliteten kan översättas till hur bra mitt mätinstrument är på att mäta – hur skarpt eller trubbigt det är” (Stukát, 2005:125) En mer van intervjuare kan säkert göra att intervjun blir ett skarpare mätinstrument. Vi har dock varit medvetna om vår bristande erfarenhet av att genomföra intervjuer och har gjort vårt yttersta för att ändå utföra dem på bästa sätt.

Vi hade en noggrant förberedd intervjuguide med oss under intervjuerna. Att vi hade väl genomtänkta frågor nedskrivna, och kunde gå tillbaka till dessa när vi kände att respondenterna började sväva ut, upplevde vi som en stor trygghet. Genom att använda primärkällor i form av respondentintervjuer ökar vi vår undersöknings tillförlitlighet. I en intervjusituation finns dessutom alltid möjligheten att ställa följdfrågor och på så sätt säkerställa att man som intervjuare uppfattat respondenten korrekt. Det är ur det perspektivet lättare att kontrollera subjektets tillförlitlighet när man gör intervjuer ansikte mot ansikte, jämfört med när man exempelvis skickar ut enkäter. De sekundära källor vi refererar till i form av tidigare forskning kan också stärka vår undersöknings tillförlitlighet.

Vi måste också fråga oss huruvida resultatet av intervjuerna är generaliserbart. Det är väldigt viktigt att det tillhandahålls tillräckliga belegg för att den analytiska generaliseringen skall kunna genomföras. ”Den analytiska generaliseringen innebär att man gör en välöverlagd

bedömning om i vad mån resultaten från en undersökning kan ge vägledning för vad som kommer att hända i en annan situation, den bygger på en analys av likheter och skillnader mellan de båda situationerna.” (Kvale, 2008:210) Vi generaliserar de fakta vi samlat in och sätter dem i förhållande till varandra, och utifrån detta kan vi bilda oss en uppfattning och dra slutsatser. De åsikter som kommit fram i vårt arbete ser vi representerade även i tidigare studier. Även om vår undersökningsgrupp är liten går svaren ändå att generalisera mot bakgrund av detta. ”Om resultatet enbart avser de undersökta personerna blir värdet ett helt annat än om det kan generaliseras till en större grupp.” (Stukát, 2005:129) Att verifiera en kvalitativ studie kan vara svårt, man brukar snarare tala om hög grad av tillförlitlighet.

Som alltid när det gäller en kvalitativ studie där man studerar fenomen och människor så är relationen mellan intervjuare och subjekt en viktig del av undersökningen. En annan forskare skulle kanske ställa frågor på ett annat sätt och därigenom skapas alltid en viss variation vad gäller resultat.

Etiska överväganden

Vid varje intervjutillfälle inledde vi med att klargöra syftet med vår undersökning för respondenterna. Vi upplyste dem om att deltagandet i undersökningen är helt frivilligt, samt att det är tillåtet att närsomhelst avbryta intervjun och hoppa av undersökningen. Detta i enlighet informationskravet (Stukát, 2005:131) Vi har i enlighet med konfidentialitetskravet tagit hänsyn till att bevara respondenternas anonymitet. ”Personen som ska undersökas ska vara införstådd med att alla uppgifter behandlas konfidentiellt och att de privata data som kan identifiera informanten inte kommer att redovisas.” (Stukát, 2005:131-132). Alla uppgifter som gör det möjligt för en utomstående att på något vis identifiera respondenterna har tagits bort. Namnen på de vi intervjuat har ersatts av bokstäverna A till och med H.

Resultat

I resultatavsnittet presenteras resultaten från våra intervjuer. I undersökningsgruppen finns en spridning bland frisörernas egen utbildning, vad de driver för typ av salong och om de har gesällbrev eller inte.

Definitioner

För att det ska bli lätt att följa med i resultatredovisningen är det några begrepp som vi använder oss av som kan behöva en förklaring och tydlig definition.

När vi beskriver respondenternas utbildningsbakgrund har vi delat in dem i tre huvud kategorier.

Lärling – personen har fått sin utbildning till att bli frisör genom att gå som lärling hos en mästare och gjort hela sin utbildning på salong.

Gymnasieutbildning – personen har gått en gymnasieutbildning med för tiden aktuella krav på tid fördelad mellan skola och praktik på salong. Alla som gått en gymnasieutbildning hamnar i den här kategorin, oavsett när utbildningen genomfördes.

Annan utbildning – personen har gjort sin utbildning på privat skola under en kortare period än gymnasieutbildning. 1-2 år.

När vi beskriver respondenters arbetsplatser har även de delats in i tre huvudkategorier beroende på vilken slags salong de driver eller arbetar på. Detta är alltså våra egna definitioner av olika salongstyper.

Klassisk salong - Salongen har en lite äldre kundkrets, största delen av kunderna är runt 40 år och uppåt. Har mestadels stamkunder och tidsbeställning.

Familjesalong - Har en bred kundkrets. Ingen åldersgrupp dominerar kundkretsen. Klipper mycket barn.

Trendsalong – Har en yngre kundkrets, största delen av kunderna är mellan 30 och 45. Kunderna är modemedvetna och salongen satsar på vidareutbildningar för personalen.

Presentation av respondenterna

I resultatredovisningen omnämner vi våra åtta respondenter som frisör A till H.

Frisör A har gått lärlingsutbildning på en mindre ort mellan 1985 – 1988 och har gesällbrev i herrfrisöryrket. A driver sedan ett par år tillbaka en familjesalong tillsammans med en kollega. A har stora planer för sin salong och ser gärna att den i framtiden expanderar till en stor salong med många anställda.

Frisör B har gått lärlingsutbildning på en mindre ort. Detta var i mitten av 50-talet. B har gesällbrev i damfrisöryrket. B driver sedan 15 år tillbaka en klassisk salong och är nöjd med denna som den ser ut i dagsläget, både storleksmässigt och vad gäller antalet anställda.

Frisör C har gått en annan utbildning i en större stad utomlands mellan 1986 – 1988 och har inte tagit gesällbrev, men skulle gärna vilja. C driver en trendsalong på en mindre ort som C gärna vill expandera, inte bara storleksmässigt utan även kunskapsmässigt. C vill i framtiden kunna erbjuda fler tjänster till kunderna.

Frisör D har gått som lärling i början av 80-talet och har gesällbrev för både dam- och herrfrisöryrket. D driver en klassisk salong med hyrstolar centralt på en större ort. D är nöjd med salongens storlek och har i dagsläget inga planer på att expandera sin rörelse.

Frisör E har en gymnasieutbildning i grunden som påbörjades 1999. E har gesällbrev för både dam- och herrfrisöryrket. E är salongschef på en trendsalong på en större ort. Salongen är en del i en salongskedja som har salonger runt om i Sverige. Kedjan har i dagsläget inga planer på att öppna fler salonger på den aktuella orten.

Frisör F har gått som lärling hos sin bror på dennes salong och ibland hemma. Detta var i slutet av 90-talet. F har inte tagit gesällbrevet. F driver en familjesalong centralt på en större ort. F äger helt eller delvis ytterligare två salonger. F har planer på att utöka sin verksamhet, dock inte med fler salonger utan i försäljningsledet.

Frisör G har gått en gymnasieutbildning som påbörjades 1971 och har tagit gesällbrev för herrfrisöryrket. G driver en klassisk salong centralt på en större ort, dock inte på någon av huvudgatorna. G börjar närma sig pensionsåldern och har inga planer på att expandera.

Frisör H har gått en annan utbildning i en större stad i utomlands som påbörjades 1988 och har inget gesällbrev. H driver en nyöppnad trendsalong centralt på en större ort. H har planer på att öppna fler salonger.

Vilken form av utbildning ger mest gedigen kompetens

Hälften av intervjupersonerna tycker att deras egen typ av utbildning är bäst, hälften förespråkar en annan form av utbildning än den de själva gått. Den utbildningsform som de flesta i intervjugruppen ansåg ge mest gedigen kompetens var gymnasieutbildning.

De som förespråkar en gymnasieutbildning betonar den bredd man får på gymnasiet med både teori och praktik. Många är av åsikten att tiden inte räcker till för att träna tillräckligt. De efterfrågar mer salongsvana så att eleverna blir säkrare och får mer erfarenhet. Frisör E säger också att alla elever inte håller måttet. E menar att en gymnasieutbildning inte räcker för att klara gesällprovet i alla elevers fall. E nämner också att det under den egna utbildningstiden gav oerhört mycket självförtroende att praktisera under ett år innan gesällprovet. Denna lärlingstid underlättade när E själv avlade sitt prov. Frisör A poängterar att bredden man får på gymnasiet är en bra grund i frisöryrket men samtidigt finns det fördelar med en lärlingsutbildning och tillägger att som lärling kommer man i kontakt med den verkliga miljön. Frisör G håller med om att det finns fördelar med att lära sig i en verklighetsnära miljö men vill också lyfta fram att lärarna på gymnasieskolorna faktiskt är experter på att bryta ned kunskap och förmedla den vidare. Dessutom menar G att skolorna är bättre uppdaterade på de kemiska bitarna som färg- och permanentteori. Frisör H förespråkar en gymnasieutbildning för att den ger en bra teoretisk bas. H efterfrågar dock så mycket kundrelaterade utbildningsmoment som möjligt. Ju fler typer av hår du möter desto bättre lär du känna materialet.

Frisör D förespråkar samma form av utbildning denne själv gjort, en lärlingsutbildning som sker på salong med hjälp av en frisör som handledare. D betonar vikten av att finnas i salongsmiljön ”där det händer”. D menar också att en utbildning inte får gå för fort, man måste få tid att reflektera över det man lär sig. Enligt D tar dagens ungdomar gärna genvägar för att de snabbt vill nå sitt mål. För en gedigen utbildning är detta inget att rekommendera. Samtidigt poängterar D att den allmänbildning som kärnämnen i gymnasieskolan ger också är en viktig kompetens att ha som frisör. Att kommunicera med kunder är en stor del av arbetet, att möta olika sorters människor underlättas med en bred kunskapsgrund.

De som förespråkar en eftergymnasial utbildning menar att en elev i gymnasieåldern är för omogen för att ta ansvar för en yrkesroll. De har erfarenhet av elever som är både omotiverade och skoltrötta. De kan se många fördelar med att börja sin yrkesutbildning senare i livet. Då vet man oftare vad man vill och har mer motivation att ta sig igenom en utbildning. C tror att en eftergymnasial utbildning skulle vara mest gedigen för att en motiverad elev lättare tar till sig kunskap. Frisör B efterfrågar en frisörutbildning där det finns krav på att de sökande till utbildningen skall ha mer livserfarenhet. B menar att det skulle vara bra att ha erfarenhet inom andra områden innan man väljer en yrkesbana t ex att ha provat på något annat jobb för att bli mer säker på sitt yrkesval.

Frisör F förespråkar en kortare, mer intensiv utbildning som bekostas av eleven själv. F menar att detta vore bäst för att man under den perioden då kräver fullt fokus på frisöryrket i princip dygnet runt, och enbart koncentrerar sig på detta. Att eleverna själva betalar för utbildningen bidrar till att öka motivationen. Kunskapen sitter verkligen efter en intensiv utbildning även om erfarenheten inte hinns med. F säger dock att det finns skillnader mellan olika intensivutbildningar. Dessa skillnader beror framförallt på lärarna. Med riktigt duktiga lärare under en intensiv period menar F att kompetensen blir mest gedigen.

Åsikter om gesällprovet

Fem av åtta av våra respondenter tycker att gesällprovet är ett bra mått på tekniskt kunnande, hantverksskicklighet, men att innehållet i provet behöver uppdateras. Flera påpekade att det är

för tidigt att avlägga provet efter bara tre års utbildning, man har inte hunnit få tillräckligt med erfarenhet för att göra bra ifrån sig på provet. En annan vanlig åsikt är att momenten i sig är gammalmodiga och känns irrelevanta för att teknikerna inte är vanligt förekommande på salong. Flera av respondenterna menar att momenten i provet inte har följt med det mode vi jobbar med idag. Frisör B beskriver en elev B haft på salongen. Denna elev hade gått en privat utbildning där de fick avlägga ett avslutningsprov. Förutom att visa tekniska kunskaper på modeller gjorde de också en visning. ”De gjorde ju som en show också... Med sådana arbeten som de gjorde... det var ju något enormt att se. Det ska ju vara roligt för dom också” (Frisör B). Frisör D anser att det är positivt för blivande frisörer att ha ett mål att sträva efter. Frisör E tillägger att provet inte är helt rättvist. Det syns ingenstans på det utfärdade gesällbrevet vilket betyg man fått på de enskilda momenten. En frisör som har fått göra om sitt prov flera gånger har samma bevis på yrkeskompetens som den som klarade provet vid första tillfället med glans och fick MVG på alla moment. Frisör H poängterar vikten av att det finns normer för standarden i yrket och menar att ett yrkesprov eller en certifiering höjer yrkets status.

Två personer tycker att gesällprovet är ett rättvist bedömningsinstrument. Det är samma regler som gäller för alla. Alla gör provet på lika villkor. Frisör G påpekade även att examinatoreorna går samma kurser till att bli examinator och därmed bedöms provet på samma sätt över hela landet. Vidare anser G att det är rimliga krav som ställs. Visserligen är det många och ganska svåra tekniker som skall utföras, men ett ”godkänt” räcker på varje enskilt moment. Man måste inte ha toppbetyg för att klara provet, resonerar G.

Frisör F tycker att provet inte säger hur duktig man är som frisör och menar att social kompetens, kundbemötande och försäljning är lika stora delar av yrket som hantverksskickligheten. F tycker att Svenska Frisörföretagarna vill kontrollera utbildningarna i allt för stor utsträckning.

När är man färdig frisör

Frisör E anser att gesällbrev är ett mått på en färdig frisör men tillägger också att det är viktigt med erfarenhet av yrket innan man kan anses som färdig. Att ha genomfört en utbildning på skola kombinerat med praktik är ett måste innan man kan anses som färdig.

Halva intervjugruppen ser frisöryrket som något man aldrig blir fullärd i. ”När man har fått sin utbildning, det är då allt börjar” (Frisör D). Flera betonar att frisöryrket är en del av modebranschen som är i ständig utveckling. Man måste hänga med i modevärldens förändringar och ständigt hålla sig uppdaterad med nya tekniker. Flera nämner kurser och visningar som bra sätt att hålla sig uppdaterad.

Tre av intervjupersonerna tycker att man är en färdig frisör när man har social kompetens, ett bra kundbemötande och samarbetar väl med resten av personalen. A poängterar vikten av att kunna stå på egna ben och ta ansvar för sitt arbete. C säger att hos en färdig frisör har ett engagemang för yrket har växt fram. C nämner också att en genomförd utbildning och att kunna visa upp ett väl utfört arbetsprov i samband med anställningsintervjun är viktigare än att frisören har gesällbrev. B lägger tyngd på de sociala kompetenserna för en färdig frisör men säger också likt många andra i undersökningen att man aldrig blir helt fullärd.

Kompetenser som efterfrågas

Halva gruppen sätter hantverksskickligheten främst när de talar om kompetenser de vill ha hos sina anställda. Gemensamt för dessa intervjupersoner är att alla har gesällbrev. De ser gärna att den de anställer har en bred utbildning som gör att de kan bemöta olika typer av kunder. Med på listan för önskvärda kompetenser är även att de ska kunna samarbeta med de

andra på salongen och naturligtvis vara serviceinriktade. Frisör D låter alltid arbetssökande frisörer göra en provdag för att se var de står kunskapsmässigt. D skulle även önska en längre provanställningstid för att den nya frisören verkligen ska hinna lära känna sina kollegor och för att se om denne passar in på salongen. G poängterar att det är viktigt att kunna lita på sin personal. Att en frisör kan ta ansvar för salongen och hjälpa till med dagskassan är stort plus.

Två av intervjupersonerna menar att social kompetens är det som gör en frisör intressant att anställa. Att vara social och kreativ är A och O för att behålla sina kunder. Den frisör F anställer behöver inte vara världens bästa frisör. Att frisören har ett perfekt kundbemötande och kan sälja produkter är minst lika viktigt. ”En bra frisör kan dra in lika mycket på försäljning som på behandlingar.” (Frisör F) B poängterar att tekniskt kunnande och kreativitet hos frisören är viktiga kompetenser hos en anställd.

Två av de intervjuade sätter engagemang högst på listan över kompetenser som är önskvärda. De lägger stor vikt vid att personalen på deras salong brinner för yrket, vill göra karriär och fortsätta vidareutbilda sig. H poängterar att frisörerna bör ta egna initiativ och efterfrågar en förståelse för affärsverksamheten. H menar att anställda behöver utbildas bättre i vilka omkostnader en salong har så att de förstår vilka summor de behöver dra in för att kunna få en viss summa i lön. C säger att ett intresse för yrket är avgörande för att man ska bli duktig som frisör.

Vad avgör vem som får jobbet

Gemensamt för alla våra intervjupersoners svar på frågan ”Vad avgör vem som får jobbet?” är att de vill att den de anställer ska passa in med den grupp frisörer som redan finns på salongen. De vill ha en bra gruppammansättning. Både för att få en bra gemenskap och en god sammanhållning bland personalen. Men inte minst ha en grupp frisörer vars kunskaper kompletterar varandra så att den samlade kunskapen på salongerna ger en bredd för kunderna. ”Vi har nyss tagit in två frisörer som är ganska nya, så det är därför vi tittar efter någon som har lite längre erfarenhet idag.” (Frisör E)

Utmärkande för frisör D, som har hyrstolar på sin salong, är att D bara skulle ta in en ny frisör på salongen som redan har en kundkrets. Salongen har framförallt stamkunder som redan går till en specifik frisör. I dagsläge är kundunderlaget på salongen inte sådant att det finns behov av ytterligare en frisör.

Att hantverksskickligheten finns hos den som söker tar de flesta av våra intervjupersoner för givet. Många av dem tar in arbetssökande frisörer på en provdag där de får visa vad de går för. Detta verkar många vara överens om är en bra metod för att se om den påtänkta frisören både passar in i gruppen och håller måttet hantverkstekniskt sett.

B anser att en frisör bör vara kreativ för att få en anställning på salongen. C tycker det är svårt att rangordna kompetenser för att säga vad som är avgörande för vem som får tjänsten. C menar att lite av allt är bra och nämner igen att ett stort engagemang och en vilja att lära mer är önskvärt.

Analys

I analysdelen har vi gått in djupare i resultaten av intervjuerna och försökt hitta samband mellan våra respondenter. Vi har tittat på likheter och skillnader i deras svar.

Vi har funnit ganska många likheter mellan två av intervjupersonerna, frisör C och H. Båda har en annan utbildning, alltså en privat utbildning som sträcker sig över 1 - 2 år, och båda har genomfört denna utomlands för samma utbildningsföretag. C gjorde sin utbildning 1986-1988 och H gjorde sin 1982-1983. Dessa två har överensstämmande åsikter om vad som är önskvärda kompetenser hos en frisör och vad som avgör vem som till slut får jobbet. Båda efterfrågar engagemang hos sina anställda och söker personal som inte ser yrket enbart som ett jobb utan mer som en livsstil eller ett kall. De vill att frisören verkligen skall brinna för yrket. Varken C eller H har gesällbrev men är båda ganska insatta i hur provet fungerar och tycker att provet borde uppdateras.

Det är intressant att notera att den grupp av frisörer i undersökningen som gjort sin utbildning utomlands är mer homogen i sina åsikter än den grupp frisörer som utbildat sig på gymnasieskola i Sverige. Frisörerna som utbildat sig utomlands har visserligen gjort detta i olika länder, men vid ett och samma företag, som satt normen för vad utbildningen skall innehålla. Trots att det gått fem år mellan tidpunkten för deras respektive utbildningar, en tid som är ganska lång i den ständigt föränderliga modevärlden, finns ändå kärnan av att det är engagemanget hos den enskilda frisören som är det viktiga kvar.

För de frisörer som gått en svensk gymnasieutbildning skiljer det nästan 30 år mellan slutdatumen för deras genomförda utbildningar. Båda tycker att en gymnasieutbildning ger den mest gedigna kompetensen. De listar båda hantverksskicklighet som det viktigaste när det kommer till att anställa en ny frisör. När det gäller frågan om gesällen har E och G rakt motsatta åsikter. E anser att gesällprovet är orättvist för att gesällbrevet inte talar om vilket betyg man fått på de olika momenten. Yrkesbeviset är detsamma trots att det finns stora variationer i hur väl frisören presterat på provet. Vidare anser E att kraven för momenten till gesällprovet är för lågt ställda. Trots att det är mer än 30 år sedan G själv tog gesällen är G insatt i dagens gesällprovsregler. G menar att det är rimliga, väl avvägda krav som ställs. Vidare är G av åsikten att provet är rättvist eftersom examinatorerna har genomgått samma utbildning i att bedöma proven. Detta svar har givit oss anledning att fundera över om det är så att G efter 30 år som frisör har sett utförande och bedömning av gesällprovet ändras flera gånger under sin karriär. Så de villkor som gäller idag kanske inte ter sig lika orättvisa i Gs ögon som i Es.

Fem av våra åtta respondenter har tagit gesällbrev. Majoriteten av dessa anser att hantverksskicklighet är den viktigaste kompetensen hos en person de skall anställa, även om det i det enskilda fallet inte alltid är detta som avgör vem som till slut får tjänsten. Vi kan tänka oss ett samband mellan att man själv som arbetsgivare har ett yrkesbevis och att man värderar ett sådant bevis högre när det kommer till att anställa personal. Vi föreställer oss att gesällbrevet ger någon slags yrkesstolthet som man vill behålla på salongen och föra vidare till den övriga personalen.

Både B och C efterfrågar en utbildning för frisörer som påbörjas i en senare ålder än gymnasieåldern. De har själva olika typ av utbildning. B har gått som lärling och innehar gesällbrev. C har gått en annan utbildning, en privat utbildning utomlands, och saknar gesällbrev. Båda är verksamma på en mindre ort. Båda två har stor erfarenhet av att ha elever på salongen och har därför reflekterat en hel del över de olika utbildningsalternativ som finns. De har båda upplevt att eleverna är omotiverade. De anser att en elev som är lite äldre har kommit längre i sin egen personliga utveckling och därmed har lättare att kommunicera med olika typer av kunder. Att en frisör har god social kompetens är något som båda värderar högt

när det kommer till att anställa. Den sociala kompetensen menar de även har stor betydelse för när en frisör kan anses vara ”färdig”.

Flera av respondenterna med salong på den större orten ser det som positivt om frisören har med sig en egen kundkrets. Detta nämndes överhuvudtaget inte i någon av intervjuerna från den mindre orten. Vår spekulering är att detta har att göra med att det på en större ort kan vara svårare att behålla sina kunder. Vi tror att kunder är något mer benägna att vara sin frisör ”trogen” på en mindre ort. I något av fallen var salongen i fråga en hyrstolssalong. När fallet är sådant är det inte konstigt att arbetsgivaren prioriterar en arbetssökande som har egen kundkrets. Den som hyr stol måste ju få det att gå runt ekonomiskt, samtidigt som man inte gärna ser att en nyanställd tar kunder från andra frisörer som själva hyr stol på salongen.

Som vi tolkar intervjuresultaten så har frisörens egen utbildning inte så stor betydelse för vilken utbildningsform de tycker är bäst. Vi hade förväntat oss att intervjupersonerna i större utsträckning skulle förespråka just den typ av utbildning de själva genomgått, men så var inte alltid fallet.

Diskussion

Pedagogik för frisörkompetens

De kompetenser som visat sig vara viktiga hos frisörer tror vi att man lättast lär sig om utbildningen sker i ett sammanhang där det är tydligt för eleven eller lärlingen varför man gör olika saker. Hantverksskickligheten måste övas upp, när man känner verktygen och kan teknikerna kan man jobba med att förfina dessa. Den sociala kompetensen kommer eleven märka är en nödvändighet när den ser frisörerna på salongen kommunicera med sina kunder. En estetisk förmåga utvecklas också när man inspireras av frisörerna på en salong eller kanske av andra elever på skolan. Ett ansvarstänkande och ett ekonomiskt ansvar kan utvecklas om man lär sig yrket under former av deltagande. Att som elev eller lärling få lov att försöka själv och börja ta eget ansvar tror vi är oerhört viktigt för hur man förhåller sig till yrket i framtiden.

När vi sammanställde vårt resultat kategoriserade vi upp respondenterna utifrån deras syn på vilka kompetenser de ansåg vara viktigast.

De frisörer i vår studie som förespråkar hantverksskicklighet poängterade i flera fall att utbildningen inte får gå för fort. Något våra respondenter efterfrågade var mer praktisk träning i salongsmiljö så att de nya frisörerna får mer erfarenhet. I de flesta fall var våra respondenter medvetna om hur situationen på olika utbildningar ser ut, de har sett att utbildningstiden för frisörer i många fall inte är tillräcklig för att få den erfarenhet som behövs. Vi tänker oss att deras synsätt stämmer överens med det holistiska perspektivet, att det man lär sig behöver vara satt i ett sammanhang (salongsmiljön) för att man ska få förståelse. Vi drar även paralleller till Vygotskij. Han talade om utvecklingszoner och att man bygger sin kunskap på tidigare erfarenheter och med hjälp av en lärare (Forssell, 2005). När våra respondenter talar om att det tar tid att lära sig stämmer det överens med tanken om att den egna utvecklingszonen förs framåt i ett samspel med t ex en handledare på salong. Att som lärling på en salong se en mästare arbeta hjälper eleven att på ett konkret sätt visualisera målet för utbildningen. Det skapar en förståelse för vartåt det är man strävar, men också för varför varje moment i sig är viktigt att lära sig att behärska. Många utbildningar har en elevsalong i anslutning till skolan där eleverna tar emot betalande kunder, om än till rabatterade elevpriser.

Både det faktum att lokalen är inredd som och på alla sätt ser ut som en ”riktig” salong, samt att kunderna faktiskt betalar för en utförd tjänst bidrar till förståelse för vad yrkesrollen innebär. Det finns ett värde i att kunna öva ”skarpa” situationer i en kontrollerad miljö. För eleverna finns det en viss trygghet i att kunderna inte betalar fullt pris och är medvetna om att de är på en utbildningsplats där frisören inte är fullärd. Mindre missöden behöver inte bli en katastrof utan kan om så skulle behövas oftast rättas till av läraren, som alltid finns på plats.

De som talar om engagemang som en viktig kvalitet hos en frisör har en inställning som vi upplever påminner om Freinets teorier. Engagemang behövs för att lärande skall bli intressant för eleven (Forssell, 2005). Genom att ha ett slutmål i sikte blir utbildningen mer meningsfull och kan i sin tur leda till ett större engagemang i de uppgifter man utför, både i skola och på salong. En av respondenterna föreslog en modevisning i samband med ett yrkesprov för frisörer. Det kan vara ett exempel på en uppgift som leder till en konkret produkt. En annan av respondenterna talade om fördelarna med att en salong på skolan. Där kan man ta emot riktiga kunder istället för att göra klippningar på dockor, och lär känna materialet på ett helt annat sätt. Vi kopplar det här till Freinet och hans teorier om vikten av att undervisningen skall mynna ut i en tydlig slutprodukt (Forssell, 2005). Att jobba med olika kunder gör att man varje dag får olika resultat anpassade till den person man har jobbat med. Varje kund blir om man talar i Freinets termer en färdig produkt, något som denne menar skapar ett större engagemang. Mer verklighetsnära undervisning gör att eleverna vill fortsätta att lära sig och på så vis hålls engagemanget levande.

De som talar om vikten av social kompetens har en inställning som kan kopplas ihop med teorierna om kommunikation som ett medierande redskap. Att se en mästare arbeta, se denne kommunicera med sina kunder kan ge eleven en förståelse om varför den sociala kompetensen är viktig. En av respondenterna lyfte fram att det inte alltid är till den mest hantverksskicklige frisören på salongen flest kunder väljer att gå. Denne respondent menade att en frisör som har ett bra kundbemötande många gånger kan lyckas bättre än någon som kanske fokuserar mer på själva hantverket än på kunden som sitter i stolen framför sig. Vi tror att det är bra att som elev lära sig se på social kompetens som ett redskap för att behålla sina kunder. Alla våra respondenter har talat om att en god kommunikation mellan frisör och kund är en viktig faktor för bra kundservice.

Krav på dagens gymnasieskolor

Det har framkommit i vår studie att det finns flera aktörer som ställer krav på de gymnasiala frisörskolorna. Skolverket som sätter upp mål och riktlinjer för utbildningen, Svenska Frisörföretagarna som utfärdar gesällprovet och inte minst frisörbranschen som anställer de nyutbildade eleverna.

Gymnasieskolans frisörelever hamnar i en konstig sits när dessa krav inte riktigt stämmer överens. Svenska Frisörföretagarnas gesällprov är deras och Handels minimikrav på vad en frisör ska kunna för att vara behörig. Enligt deras regler får eleverna lov att göra sitt prov efter genomgången gymnasieutbildning på hantverksprogrammet. Skolverkets kursplaner syftar till att ge grundläggande kunskaper i valt hantverksområde. Alltså har vi en gymnasieutbildning som är yrkesförberedande men en branschförening som erbjuder eleverna att avlägga ett yrkesprov som säger att de är färdiga och berättigade till en behörig frisörs lön direkt efter avslutad utbildning. Den här problematiken byggs upp i och med att de olika aktörerna har olika intressen.

Skolverkets uppdrag är att verkställa politiska beslut i utbildningsfrågor. I dag verkar det råda politisk enighet om att samhället behöver en högre allmän kompetens. Det är alltså i

Skolverkets intresse att alla barn i Sverige väljer att gå en gymnasieutbildning efter grundskolan. För att få så många elever som möjligt att gå i gymnasieskolan ökar de antalet platser på program med högt söktryck. Hantverksprogrammets frisörinriktning är ett populärt val bland tonåringar så de senaste åren har Skolverket beviljat allt fler skolor att starta detta program.

Frisörföretagarna menar att det utbildas långt fler frisörer än vad branschen har behov av. De anser att hela branschen skadas av det stora antal frisörer som utbildas varje år. Både från vår egen undersökning och tidigare forskningsrapporter kan vi utläsa att detta är en vanlig åsikt även hos branschen i stort. Frisörföretagarna ser flera problem med det de upplever som en överetablering av branschen. Dels menar de att de stora kullarna på gymnasiet gör det svårt för alla elever att hitta praktikplatser, något som behövs för att eleverna överhuvudtaget skall kunna fullgöra sin utbildning. De menar också att det stora antalet frisörer gör det svårt för alla att hitta anställning på salong. Detta kan leda till att man istället klipper svart, något som skadar branschens rykte och befäster bilden av en sektor där en stor andel svarta pengar finns i omlopp. Som ett led i att förbättra branschens rykte och stärka frisöryrkets status strävar Frisörföretagarna efter att alla frisörer skall leva upp till den "lågstanivå" i hantverksskicklighet som gesällbrevet motsvarar. Att som yrkesgupp ha skicklighet i hantverket ses som värdefullt. Därför vill de uppmuntra till att avlägga gesällprovet genom att ge behöriga frisörer en avsevärt högre lön. En högre lön kan i sig göra att yrkets status höjs.

En statushöjning av yrket ligger även i Handels intresse. Yrkes stolthet är av tradition en av grundstenarna inom fackföreningsrörelsen. Handels vill att deras medlemmar skall få full lön så snabbt som möjligt efter avslutad utbildning. Man kan förmoda att en sund löneutveckling är ett säljande argument när det kommer till att värva fler medlemmar. I förlängningen gör ett ökat medlemsantal att Handels inkomster ökar och de kan få ett större inflytande. Handels borde också ha intresse av att så få av deras medlemmar som möjligt skall behöva utnyttja deras A-kassa. Med andra ord att antalet utbildningsplatser matchar branschens behov av färdiga frisörer, för att på så sätt hålla arbetslösheten nere.

Skolverket, SFF och Handels. Dessa aktörers intressen påverkar alltså samtliga i olika grad gymnasieutbildningen för frisörer. Frisörlärare behöver vara medvetna om denna problematik för att kunna förmedla en realistisk bild av vad som väntar frisöreleverna i det kommande arbetslivet. Det är viktigt att läraren förstår att eleverna kan känna en oro inför framtiden. Detta kan i sin tur också påverka deras prestationer i skolan. För frisörläraren kan det då bli en viktig uppgift att stötta oroliga elever.

Vad ser frisörbranschen som en gedigen frisörutbildning?

Vår undersökning visar att branschen vill att en utbildning skall ge hantverksskicklighet men även erfarenhet av arbete på salong. Att den erfarenheten inte hinns med i tillräckligt stor utsträckning i de utbildningsalternativ vi tagit upp oroar branschen. Detta har även framkommit i tidigare forskning. Något som Jigfelt (2007) tar upp är vikten av ett bra samarbete mellan skolor och salonger. Detta är något vi håller med om och kan vara avgörande för att branschen skall få frisörer som motsvarar deras förväntningar.

Vad anser frisörbranschen vara viktiga kompetenser hos en frisör?

Vår undersökning visar att hantverksskickligheten är efterfrågad. Den sociala kompetensen ses som avgörande för att kunna behålla en kundkrets. Även ett stort engagemang för yrket är önskvärt. Detta styrks av de undersökningar vi tagit del av, Cangemark (2007) menar att branschen efterfrågar motiverade elever och frisörer.

Vad är avgörande när en frisörföretagare nyanställer frisörer?

Vi har i likhet med Calmtun (2008) och Cangemark (2007) kommit fram till att avgörande vid anställning är frisörens personlighet. Det är viktigt att den nya frisören passar in i arbetslaget på salongen och har kompetenser som kompletterar de andra frisörernas. Kompetenserna bör även vara anpassade till den kundkrets som salongen har. Vår tolkning av detta är att det inte är avgörande vilken utbildning frisören har utan det viktigaste är att frisören hittar det sammanhang där den bäst passar in. Något som kan vara viktigt för lärare i skolan är att vägleda eleven mot en individuell stil. Eleven får sedan hitta den salong där dennes sammansättning av kompetenser passar in.

Skolverkets krav kontra branschens krav

Denna studie visar att branschen vill ha en frisör med ett brett kunnande. Att man helt enkelt kan yrkets alla aspekter. Frisören måste i alla fall känna till alla moment en frisör utför sedan kan salongens behov styra vilka områden frisören måste vara riktigt duktig i.

Hantverksprogrammets kursmål är oprecist formulerade eftersom de tillämpas på alla hantverksprogram. Det finns inga mål som är fullt ut anpassade efter frisöryrket utan de är mer allmänt hållna. Det finns skillnader gymnasieskolor emellan för att målen måste tolkas. Tittar man däremot på betygskriterierna kan man tolka kriterierna för MVG som överensstämmande med branschens krav på en skicklig frisör. ”Eleven tillämpar målmedvetet kunskaper, granskar olika lösningar, drar egna slutsatser och föreslår egna alternativ”.(www.Skolverket.se)

Branschen efterfrågar frisörer med social kompetens och som har ett bra kundbemötande. Detta rimmar bra med Lpf 94 som säger att ”Skolan skall utveckla elevers kommunikativa och sociala kompetens”. (Lärarens handbok, 2002:39) I praktiken kan det i skolans miljö vara problematiskt att förmedla dessa värden om miljön inte är verklighetsanpassad. Vi tror att en salongsmiljö med betalande kunder på skolan gör att eleverna i högre grad utvecklar dessa förmågor.

Enligt vår studie är en engagerad inställning till jobbet en stor fördel. I Lpf 94 står ”Utbildningen skall främja eleverna utveckling till ansvarskännande människor, som aktivt deltar i och utvecklar yrkes och samhällslivet.” (Lärarens handbok 2002:39) Detta kan tolkas som att skolan skall uppmuntra till engagemang i yrket. Igen kan det vara ett problem att i praktiken överföra dessa värden till samtliga elever. Inspirerade av Freinet tror vi att aktivitet kan föda engagemang. Med en målstyrd skola som har fritt hållna ramar har en frisörlärare stora möjligheter att forma kurserna så att de innehåller aktiviteter som kan motivera eleverna till engagemang för yrket.

Branschens krav kontra kriterierna för yrkesprovet

Gesällprovet mäter bara de hantverksmässiga kunskaperna. Vår undersökning visar att branschen efterfrågar mer än så. Social kompetens och ett engagemang för yrket är minst lika viktiga kompetenser. Branschen efterfrågar något som mäter även dessa kunskaper och önskar att provet var utformat annorlunda. Svenska Frisörföretagarna ser också brister i hur gesällprovet för närvarande är utformat och arbetar för att provet i framtiden skall vara mer i enlighet med vad kunderna efterfrågar på salongerna. Detta är nyheter som kommer glädja våra respondenter som var starka förespråkare av en uppdatering av provet. SFF säger nu att de gjorde ett misstag som ändrade behörighetskraven för att få avlägga gesällprovet. Intressant med denna helomvändning bara två år efter att beslutet togs. Med tanke på vad som

framkommit i vår undersökning i fråga om erfarenhet hos frisörer så är det nog bra att frisörföretagarna tänker om i denna fråga. Att gymnasieelever gör ett lärlingsår efter avslutad utbildning stämmer också bättre överens med Skolverkets mål som syftar till ge grundläggande kunskaper i yrket.

Slutsats

Syftet med vår studie var att förstå vad frisörbranschen vill att nyutbildade frisörer skall ha för kompetenser och vad som krävs av utbildningarna för att möjliggöra att kompetenserna uppnås. För yrkeslärelärare är det bra att vara insatt i vad den aktuella branschen efterfrågar. Det är ju branschen som kommer att ta emot eleverna när de är färdiga i skolan. En sådan här undersökning kan ligga till grund för att frisörlärare i större mån skall kunna styra utbildningen mot att inkludera de kompetenser branschen efterfrågar. Att utbilda elever som blir attraktiva på arbetsmarknaden ser vi som en fördel för alla berörda parter. I konkurrensen skolor emellan vinner den utbildning som bäst motsvarar branschens krav. Ett bättre samarbete mellan bransch och skola, som Jigfelt (2007) förespråkar kan vara en möjlig lösning på detta. Våra intervjuer är en början på ett samarbete mellan bransch och skola på lokal nivå. Dessutom kan vår studie bli en upptakt till att branschen får en större inblick i hur skolan ser ut, och ett intresse av utökat samarbete kan födas. Branschen kan få mer förståelse för hur utbildningen är upplagd. Något som även tidigare forskning visar är att denna förståelse i nuläget inte riktigt finns. Både elever och bransch har en föreställning om att man blir färdig frisör efter hantverksprogrammet. Inte så konstigt i och med att man i nuläget får avlägga yrkesprovet i anslutning till studenten. På frågan vem får jobbet finns inget entydigt svar. Vad vi kan säga utifrån denna studie är att olika typer av salonger söker olika typer av frisörer. Frisöryrket handlar till stor del om samspel mellan människor så den enskilde frisörens personlighet är därför en viktig faktor.

Fortsatt forskning

När vi gjort efterforskningar för detta arbete har många nya frågor dykt upp. Med tanke på vår studies avgränsning har vi inte kunnat ta upp alla dessa aspekter. I ett flertal forskningsrapporter har man studerat vad bransch, branschföreningar och skolor uppfattar som värdefulla kompetenser. Vi har börjat fundera på hur de nyutbildade frisörerna själva upplever de första åren i branschen. Företagarna säger sig efterfråga vissa kompetenser. Upplever de nyutbildade frisörerna att det här stämmer? Är det just dessa kompetenser som arbetsgivaren i praktiken värderar högst? Vidare skulle det vara intressant att undersöka huruvida en nyutbildad frisör verkligen känner sig så oerfaren som branschen menar att de är.

En annan fråga man skulle kunna utforska vidare är om framtidsutsikterna inom yrket påverkar eleverna på gymnasieskolan. Man skulle kunna undersöka elever ur de olika årskurserna på gymnasiet och ta reda på om de känner en oro inför framtiden, och om denna oro i så fall växer med åren.

Det skulle även vara intressant att undersöka vad den målstyrda skolan ger för konsekvenser för frisörutbildningarna på gymnasiet. Är det stora variationer mellan de olika skolorna? Utbildas det "bättre" frisörer på vissa skolor?

Med tanke på det stora söktrycket som finns till frisörutbildningarna skulle det också vara intressant att forska vidare i vad detta kan bero på. Lönen är inte hög och man räknar normalt inte frisör som ett ”högstatusyrke”. Det måste rimligtvis vara något annat som lockar.

Referenser

Tryckta källor:

Andersson Gustavsson, Gunilla (2002). *Den inre teatern i lärandet – En studie om kunskaps växandet inom hantverk*. Doktorsavhandling, Kungliga Tekniska Högskolan för yrkeskunnande och teknologi i Stockholm

Bengtsson, Jan (red.) (2005). *Med livsvärlden som grund*. Lund: Studentlitteratur

Cagnemark, Christina (2007). *Kvalitetsskillnader i frisörutbildningar, finns det?* Examensarbete, Lärarutbildningen, Malmö högskola

Callmer Agnetha, Lundberg Petra (2005). *Om hårets och frisöryrkets historia* Examensarbete, Lärarutbildningen, Malmö högskola

Calmtun, Maria (2008). *Problem förknippade med dagens rekryteringsvägar och dagens antagningsmetoder till frisöryrket! – Finns det alternativ?* Examensarbete, Studie- och yrkesvägledarutbildningen, Malmö högskola

Esaisson, Peter, Mikael Giljam, Henrik Oscarsson och Lena Wängnerud (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Nordstedts Juridik

Forssell, Anna (2005). *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber AB

Gilje, Nils och Grimen, Harald (1992). *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg: Daidalos

Handelsanställdas förbund & Svenska Frisörföretagarna (2007) *Riksavtal mellan Sveriges frisörföretagare och Handelsanställdas förbund avseende frisörbranschen*

Heedman, Carolina (2009). *Deltagande observation och djupintervjuer* Skriftlig uppgift i LAU 680, Lärarutbildningen, Göteborgs universitet

Jigfelt, Linda (2007). *Att förstå förändringen som sker inom frisöryrket* Examensarbete, Lärarutbildningen, Göteborgs universitet

Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: studentlitteratur

Lindensjö, Bo & Lundgren, Ulf P (2002) *Utbildningsreformer och politisk styrning* Stockholm, HLS Förlag

Läraryrkesförbundet (2002) *Lärarens handbok* Stockholm: Läraryrkesförbundet

Marton, Ference, & Hounsel, Dai, & Entwistle, Noel (1998). *Hur vi lär*. Stockholm: Raben Prisma

Frisörutbildning för vuxna, Ramavtal 42/2005, Värnamo kommun

Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap* Lund: Studentlitteratur

Säljö, Roger (2000). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma

Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur

Elektroniska källor:

<http://www3.Skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0809&infotyp=15&skolform=21&id=9&extraId=0>

Hantverksprogrammets mål Hämtat 12/5 – 2009

<http://www.frisorforetagarna.se/medlem/Historik.aspx>

Hundra år av händelser och framsteg, ur frisörernas perspektiv Frisörföretagarnas begynnelse till och med 1910-talet Hämtat 14/5-2009

<http://www.frisorforetagarna.se/medlem/Medlemsformaner.aspx>

Information om frisörföretagarna Hämtat 13/5 - 2009

<http://www.frisorforetagarna.se/pdf/A452gesallregler.pdf>

Gesällprovsregler Hämtat 14/5-2009

<http://www.handels.se/home/handels2/home.nsf/unidView/98FA86F7BF1E599BC1256F1F00317EE3?OpenDocument>

Information om Handelsanställdas förbund Hämtat 15/5

<http://www.handels.se/home/handels2/home.nsf/unidView/3280519469B9833CC1257125004CEABA?OpenDocument>

Information om Handelsanställdas förbund Hämtat 15/5

Muntliga källor:

Hagman, Börje, Stiftelsen Hantverk & Utbildning, telefonsamtal 13/5 - 2009

Westman, Staffan, utbildningsansvarig SFF, telefonsamtal 5/5 – 2009

Bilagor

HV – Hantverksprogrammet

3 år

Programmet är inriktat mot olika hantverksyrken. Inom många hantverk får man utnyttja sin kreativitet och skapa med händerna. Under utbildningens första år får man en orientering om flera hantverksyrken. Man får även lära sig om olika slags material samt hur man använder och sköter verktyg.

Många hantverkare arbetar i egna småföretag. Därför får man även lära sig hur man sköter ett mindre företag när det gäller ekonomi, marknadsföring och kundrelationer.

En del verktyg och tekniker, till exempel sågen eller konsten att väva, uppfanns för flera hundra år sedan och de används än idag. Samtidigt som det är viktigt att lära sig de gamla arbetsätten, är det viktigt att hantverket fortsätter att utvecklas och förnyas.

Programmet blandar teoretiska kunskaper med praktiska. Under sammanlagt 15 veckor får man utbildning ute på en arbetsplats.

På hantverksprogrammet får man grundläggande kunskaper för att arbeta inom ett eller ett par av hantverkets olika yrkesområden. Totalt finns det cirka 300 olika hantverksyrken. Efter gymnasiet kan man exempelvis bli florist, frisör, guldsmed, keramiker, låssmed, skomakare, skraddare eller urmakare. Många av dessa yrken kräver att man går vidare som lärling efter att man har avslutat sin utbildning på gymnasiet. Att vara lärling innebär att man fortsätter att utbilda sig inom ditt yrkesområde på en arbetsplats. Lärlingstiden varierar beroende vilket yrke man valt men vanligen ligger den mellan 1 - 4 år.

Efter hantverksprogrammet kan man även läsa vidare på universitetet eller högskola, men en del utbildningar kräver att man läst vissa gymnasiekurser.

Skolorna har egna inriktningar. Exempel på inriktningar är: design, florist, formgivning, frisör, skradderi och snickeri.

Programmål***Syfte***

Hantverksprogrammet syftar till att ge grundläggande kunskaper för arbete inom olika hantverksområden för produktion, reparation och service samt till att utveckla insikter i företagandets villkor. Programmet syftar även till att ge en grund för ett fortsatt lärande i arbetslivet och för vidare studier.

Programmets karaktär och uppbyggnad

Hantverksprogrammets kärna är den specifika hantverkskultur som är viktig att upprätthålla och vidareutveckla. Hantverket och dess småskalighet är en viktig del av det svenska samhället och de produkter som framställs skapar även arbete inom industrin. Hantverkaren har ett ansvar för att förvalta ett kulturarv och ett bevarande av traditioner och kunnande. Samtidigt ligger hantverkets livskraft och styrka i förmågan till förändring och förnyelse. Utveckling och framtidsperspektiv går hand i hand med tradition och historia. Inom samtliga

yrken och branscher är personlig prägel, småskalighet, förfinad teknik och design nära kopplade till produktens slutliga marknadsföring och försäljning.

Utbildningen präglas av erfarenhetsbaserat praktiskt lärande och förbereder för fortsatt utveckling inom ett stort antal hantverksyrken. Utbildning för speciella yrkesområden som natur- och kulturkonservering kan också ske i programmet. I utbildningen betonas bland annat hantverksteknik, design, matematik och datortillämpningar för förståelse av såväl materials egenskaper som tillverkningsmetoder och processer. Kontakterna med andra länder och utbytet över gränserna innebär att det krävs kännedom om internationella föreskrifter och överenskommelser. Kommunikation, språk och informationsteknik samt förståelse för andra kulturella mönster är viktiga inslag i utbildningen.

De verksamheter som utbildningen förbereder för får alltmer karaktären av problemlösning, snarare än av isolerat manuellt arbete. Detta innebär att individer med olika kompetenser och funktioner på en arbetsplats måste samarbeta, ofta tillsammans med kunden. Initiativförmåga, problemlösningförmåga samt förmåga att marknadsföra idéer och produkter är viktiga inslag i utbildningen.

Hänsyn till miljön är en integrerad del av utbildningen både när det gäller hantering av olika material, generellt kretsloppstänkande samt fysisk och psykosocial arbetsmiljö och när det gäller förutsättningarna för en ekologiskt hållbar utveckling.

För att öka kunnandet i det specifika yrke, som programmet skall förbereda för, är en omfattande och väl genomförd arbetsplatsförlagd utbildning en viktig del.

Samverkan mellan kärnämnen och utbildningens karaktärsämnen ger tillsammans en helhet i utbildningen. De generellt formulerade kurserna inom programmet är utarbetade på ett sådant sätt att de kan användas för alla hantverksyrken och inriktas mot ett speciellt yrkesområde.

Hantverksprogrammet har inga nationella inriktningar.

Skolans ansvar

Skolan skall ansvara för att eleverna vid fullföljd utbildning:

- kan överföra en idé till en färdig produkt med hänsyn till beställarens krav på funktion, design, ekonomi och kvalitet,
- har utvecklat hantverksskicklighet och estetiskt sinnelag så att dessa stöder varandra i skaparprocessen,
- har kännedom om grundläggande teorier som är av betydelse för hantverksarbetet,
- har kännedom om hantverkstraditioner och kan sätta in dem i ett kultur- och stilhistoriskt sammanhang,
- har ett serviceinriktat förhållningssätt och utför arbetet med kvalitet och ansvarskänsla,
- har förmåga att diskutera och ta ställning till etiska frågor och förhållningssätt som rör yrkesutövningen,
- kan kommunicera på svenska och engelska med sikte på behovet i yrket, samhällslivet och vidare studier,

- kan använda informations- och kommunikationsteknik inom verksamhetsområdet,
- har kunskaper om faktorer som påverkar hälsa och säkerhet och har kännedom om hur arbetsmiljöfrågor hanteras inom berörda verksamheter samt kan verka för en god fysisk och psykosocial arbetsmiljö,
- har insikt om hur kretsloppstänkande kan tillämpas samt hur resurs- och energihushållning kan användas inom de verksamheter som utbildningen berör,
- har kännedom om de bestämmelser och internationella överenskommelser som gäller för området.

Kärnämneskurser

<i>Ämne</i>	<i>Kurskod</i>	<i>Kurs</i>	<i>Poäng</i>
Engelska	EN1201	Engelska A	100
Estetisk verksamhet	ESV1201	Estetisk verksamhet	50
Idrott och hälsa	IDH1201	Idrott och hälsa A	100
Matematik	MA1201	Matematik A	100
Naturkunskap	NK1201	Naturkunskap A	50
Religionskunskap	RE1201	Religionskunskap A	50
Samhällskunskap	SH1201	Samhällskunskap A	100
Svenska	SV1201	Svenska A	100
	SV1202	Svenska B	100
Svenska som andraspråk	SVA1201	Svenska som andraspråk A	100
	SVA1202	Svenska som andraspråk B	100

Gemensamma kurser

<i>Ämne</i>	<i>Kurskod</i>	<i>Kurs</i>	<i>Poäng</i>
-------------	----------------	-------------	--------------

Arbetsliv	ARL1201	Arbetsmiljö och säkerhet	50
Bild och form	BF1202	Bild och form, grundkurs	50
Datoranvändning	DAA1201	Datorkunskap	50
Handel	HNDL1203	Försäljning och service	50
Hantverksteknik	HNT1201	Hantverksteknik A	200
	HNT1202	Hantverksteknik B	200
Hantverkskunskap	HVK1201	Hantverksorientering	50
	HVK1202	Kultur- och stilhistoria	50
Projektarbete	PA1201	Projektarbete	100

Kurser som är valbara

<i>Ämne</i>	<i>Kurskod</i>	<i>Kurs</i>	<i>Poäng</i>
Arbetsliv	ARL1202	Projekt och företagande	50
Engelska	EN1202	Engelska B	100
Företagsekonomi	FE1207	Småföretagande A	50
Formgivning	FOG1203	Formgivning A	100
	FOG1204	Formgivning B	200
Historia	HI1201	Historia A	100
Hantverksteknik	HNT1203	Hantverksteknik C	200
	HNT1204	Hantverksteknik D	200
	HNT1205	Hantverksteknik E	100

	HNT1206	Hantverksteknik F	100
Hantverksskunskap	HVK1203	Materialkunskap	50
Kulturhistoria	KUHI1202	Kultur- och idéhistoria	100
Matematik	MA1202	Matematik B	50
Mönsterkonstruktion	MKO1201	Datoriserad mönsterhantering A	50
Teknikutveckling	TEU1204	Design	100

Skolverket 2009-05-15

(www.Skolverket.se)

Bilaga 2

**Regler för:
Gesällprov frisörer
Mästarprov frisörer**

Svenska Frisörföretagarna

Du kallas härmed till prov och det sker:

Teoriprov datum.....kl.....

Gesällprov/Mästarprov datum.....kl.....
Plats.....
Tel.nr utbildningsnämnden:.....
Tel.nr provlokalen:.....
Utbildningsnämndens mail-adress:..... @

Läs igenom reglerna noga och skaffa Dig bra modeller i god tid.
Om Du har frågor kontakta ansvarig i utbildningsnämnden. Kom ihåg att ta med personliga handverktyg, spolar, clips, nålar samt de kemisk-tekniska produkter Du kommer att behöva. Även klippkappa, skyddskappa och handdukar ska medtagas. Om Du är osäker fråga utbildningsnämnden.

Lycka till!
2009-02-01

PM för elever

- Examinatorerna får vid behov kontrollera, genom kamning eller med annat hjälpmedel, det färdiga resultatet.
- Nackhår, öronhår och orenheter = minus på helheten.
- Moment 6 + 7 lottas 3 månader innan.
- Godkänt teoriprov gäller i 24 månader.
- Påbörjat gesällbrev ska vara avklarat inom två år.
- Alla hår ska schamponeras på plats (gäller ej moment 7, 8, och 9)
- Stylingprodukter är tillåtna i alla moment, men används med måtta, det är ditt tekniska kunnande som gör frisyren.
- Fästet till moment 9 är ok att göra under ordinarie tid i moment 5 och 8.
- Allt arbete som ska bedömas ska utföras på plats.
- Observera att provet skall genomföras enligt den lokala utbildningsnämndens datum, dagar och tidpunkter.
- Alla moment skall skriftligt göras klart innan gesälldagen.

SVERIGES FRISÖRFÖRETAGARE

Yrkesprov för FRISÖRER gällande fr.o.m. 2009-02-01:
Provreglerna gäller frisörer för Gesällbrev/Mästarbrev.
Godkänt teoriprov måste vara avklarat före det praktiska gesällprovet.
Alla moment skall deklarerars i förväg, skriftligt och muntligt.

1 a) D DAMKLIPPNING, frisyra med formblåsning

Det skall klippas en frisyra som innehåller minst 2 olika klipp-sätt (hel form, gradering, lika längder, ökande längder) och där momentet hel form ingår. Minst ¼ av håret skall vara i hel form, det räcker exempelvis inte med en lugg i hel form. Håret skall klippas (avkortas) minst 2 centimeter. Valfria verktyg får användas.

1 b) D FRISYRDESIGN, moment formblåsning

Direkt efter klippmomentet, (1 a), skall modellen formblåsas. Håret ska formas från botten till toppen i din tänkta frisyra. Toupering ej tillåten, frisyren ska gå att kamma igenom. Tillåtna verktyg: Kam-borste-fönapparat.

Tid: 70 minuter. Klippning och formblåsning utförs i en följd och bedömning sker efter fullgjorda moment. BETYG AVGES VAR FÖR SIG.

2) D FRI DAMKLIPPNING, frisyra med styling

Det skall klippas en fri frisyra som innehåller minst 2 olika klipp-sätt. Håret skall klippas (avkortas) minst 2 centimeter. Valfria verktyg får användas.

D FRISYRDESIGN, styling

Direkt efter klippmomentet skall håret stylas till en klädsam frisyra. Alla verktyg är tillåtna.

Tid: 45 minuter. Klippning och styling utförs i en följd och bedömning sker efter fullgjorda moment.

3 a) H HERRKLIPPNING, klassisk korthårsklippning med fönvågning

Det skall klippas en kort frisyra med finish, gradering från 0 mm i nacken. Det skall vara rena markeringar från sidornas ansats till nackens finish. Håret skall vara genomeffilerat, anpassat till hårmängd. Hela håret ska klippas minst 2 centimeter. Valfria verktyg får användas. Direkt efter klippningen skall håret fönvågas (3 b).

3 b) H FRISYRDESIGN, maskulin fönvågning med riktning bakåt.

Direkt efter klippmomentet skall håret fönvågas till en klädsam frisyra med riktning bakåt. Allt hår ovan kronlinjen skall fönvågas. Frisyren kan göras med eller utan bena och skall innehålla minst 3 S-vågor med övergångar så det blir en rörelse mot sidorna och nacke, med riktning bakåt. Tillåtna verktyg: Kamborste-fönapparat och nät tillåtet.

Tid: 70 minuter. Klippning och fönvågning utförs i en följd och bedömning sker efter fullgjorda moment. BETYG AVGES VAR FÖR SIG.

4) H FRI HERRKLIPPNING, frisyra med styling

Det skall klippas en frisyra i fri form som innehåller minst 2 olika klipp-sätt. Håret skall klippas (avkortas) minst 2 cm. Valfria verktyg får användas.

H FRISYRDESIGN, styling

Direkt efter klippningen skall håret stylas till en klädsam frisyra. Valfria verktyg är tillåtna.

Tid: 45 minuter. Klippning och styling utförs i en följd och bedömning sker efter fullgjorda moment.

5) D FRISYRDESIGN, kort festfrisyr

Det skall göras en festfrisyr anpassad till modellen på ett fuktigt hår, med inläggning av curler och clipslockar. Håret torkas i torkhuv. Hårets längd får maximalt nå ner till axlarna. Tillåtna verktyg vid utkammningsmomentet är borste och kam, samt stödnålar. Hårprydnader får användas för att förstärka frisyren, men får ej dominera.

Tid: 60 minuter exkl torkningstid

6) DH PERMANENTBEHANDLING

Permanentmetod, spol- och preparatval skall deklarerars & en enkel skiss som visar den frisyrriktade rullningen, ska göras i förväg. Allt hår ska rullas från botten till topp. Håret bedöms vått.

Alt.A Det skall göras en permanentbehandling med traditionella spolar.

Alt.B Det skall göras en frisyrriktad designpermanent, valfria spolar.

Alt.C. Det skall göras en permanentbehandling på axellångt hår.

Håret får vara i ökande längder / uppklippt. Håret skall upprullas på icke-traditionella spolar.

Tid: 60 min för upprullning exkl. verkningstid.

7) DH OXIDATIONSFÄRGNING

Alt.A Det skall göras en utväxtfärg, med minst 25 % vitandel & med minst 1 cm utväxt sedan föregående färgbehandling. Hela håret ska uppvisa ett jämnt resultat, längderna kan behandlas med lättfärg/toning för att uppnå ett jämnt resultat.

Tid: 90 minuter till bedömningsbart

Alt.B Det skall göras en ljusarefärgning med 2-4- stegs uppljusning. Återväxt- eller förstagångsfärgning är tillåten. Längderna kan behandlas med lättfärgning/toning för att uppnå jämnt resultat från ansats till toppar. Hela håret skall uppvisa ett jämnt resultat. Hjässhåret skall ha en längd av lägst 3 cm.

Tid: 120 minuter till bedömningsbart

Alt.C. Det ska göras en flerfärgscolorering med minst 2 differenta nyanser.

Allt hår skall färgbehandlas. Återväxt eller förstagångsfärgning är tillåten. Grunden infärgas med oxidationsfärg, använd valfri färgprodukt till effekter.

Tid: 120 minuter till bedömningsbart

Utgångsläget skall deklarerats skriftligt innan färgningen vidtar.
Håret bedöms torrt.

8) D FRISYRDESIGN, långhårsuppsättning

Frisyren skall göras på ett långt hår som når nedanför axlarna. Alla hjälpmedel är tillåtna. Eventuella flätningar/tvinningar får utgöra högst 1/3 av den färdiga frisyren. Allt hår skall vara uppsatt, med undantag av eventuella hårslingor som kan hänga fritt ur dekorativ synpunkt, löshår får användas. Hårprydnader är tillåtna men får ej dominera. Färdig arrangerat löshår ej tillåtet.

Tid: 60 minuter exkl. eventuell curler-rullning och torkning.

Nedanstående moment är frivilliga vid Gesällprov.

9) D BRUDKLÄDSEL, med krona och slöja.

Brudklädseln skall utföras med minimalt 1 kvm tyllslöja i valfri färg. Bedömning sker med hänsyn till stil och form samt stadga i slöj- och kronarrangemang.

Observera att krona är obligatorisk, samt att kronan sitter centrerat på hjässan, Slöjan skall sitta i anslutning till kronan. Slöjan får ej i förväg fästas i kronan. Frisyren kan vara färdig för brudklädseln. Fästet skall göras på plats.

Tid: 60 minuter exkl. eventuell upprullning och torkning

10) H SKÄGG- OCH MUSTASCHKLIPPNING

Det ska klippas och formas ett helskägg med rena markeringar. Alla klipp-/skärverktyg är tillåtna. Vid bedömningen tas hänsyn till att helhetsintrycket stämmer väl med modellens frisy och ansiktsform. Utgångsläget ska vara minst 1 cm och utan markeringar.

Tid: 30 minuter

Betyg och bedömningsgrunder vid yrkesprov/Gesällprov/Mästarprov för frisörer:

MVG = Mycket Väl Godkänd

VG = Väl Godkänd

G = Godkänd

IG = Icke Godkänd

Detta system kräver kompetenta examinatorer och det ger oss kompetenta frisörer.

Vi nyttjar fem bedömningsmoment och varje moment ger ett + eller ett -.

Bedömningskriterier

Vid momenten klippning och frisyrformning bedömer vi:

Helhetsintryck = tekniskt kunnande - stil / form - renhet

Sida vänster

Sida höger

Nacke

Hjassa

Vid moment färgbehandling bedömer vi:

Önskat resultat enligt skriftlig och muntlig deklARATION

Täckförmåga - applicering

Jämnhet

Ursköljning av färg, hår och hud

Helhet - klädsamhet

Vid moment permanentbehandling bedömer vi:

Önskat resultat enligt skriftlig och muntlig deklARATION

Ev. gummibandsfel/ fel vid ansatserna.

Topparnas resultat

Rullningsteknik

Helhet – arbetsteknik

Vid momentet brudklädsel bedömer vi:

Helhetsintryck./ balans / frisyf.

Jämnhet i slöjarrangemang.

Kronans fäste / hållbarhet/ placering.

Renhet / Tekniskt kunnande.

Slöjans fäste / hållbarhet.

Vid det momentet skägg- och mustaschklippning bedömer vi:

Helhet - klädsamhet

Höger sidas resultat

Vänster sidas resultat

Hakans resultat

Mustaschen

Exempel, icke bedömningsbart vid:

- Moment 1a, saknar hel form eller två klippsätt.
- Moment 1b, ej torrt
- Moment 2, om man helt bortgår från sin egen beskrivning.
- Moment 3a, saknar finish eller markerade kanter vid sidorna
- Moment 3b, saknar 3 s- vågor, Ej torrt
- Moment 4, om man helt bortgår från sin egen beskrivning
- Moment 5, Färre än 2 curler + 2 clips. Hår nedanför axlarna.

- Moment 6, allt hår ej upprullat från botten till topp.
- Moment 7a, saknar utväxt i utgångsläget.
- Moment 7b, mindre än 2 stegs uppljusning. Kortare än 3 cm på hjässan.
- Moment 7c, saknar skillnad på minst 2 differenta nyanser.
- Moment 8, färdigarrangerat löshår. Flätning/tvinning mer än 1/3 av frisyren. Mer än dekorativa slingor nedsläppt.
- Moment 9, slöja & krona sitter ej i anslutning till varandra.
- Moment 10, ej helskägg.

Kriterier för bokstavsbedömning vid yrkesprov för frisörer:

5+ och 0 - = MVG

4+ och 1 - = VG

3+ och 2 - = G

2+ och 3- = IG

1+ och 4- = IG

0+ och 5- = IG

Vid lägst G = Godkänd för betyg och Gesällbrev

Vid lägst VG = Godkänd för ansökan om Mästarbrev

Regler för Mästarprov

Kan göras när du har minst sex års yrkeserfarenhet, samt har företagsekonomiska kunskaper. Vid provet krävs minst VG i samtliga moment. Mer information kan du få genom att gå in på hemsidan www.frisor.com eller hos FRISÖRFÖRETAGARNAs servicekontor (tel.08-445 88 03) eller av den lokala utbildningsnämnden.

Provavgifter

Halvtidsprov, medlemsföretag (trainee) 800:-

Halvtidsprov, icke medlemsföretag 2000:-

Gesällprov, medlemsföretag 2000:-

Gesällprov, icke medlemsföretag 5000:-

Gesällprov, skolelev 4000:-

Omprov gesäll 1000:-

Mästarprov, medlemsföretag 2000:-
Mästarprov, icke medlemsföretag 4000:-
Omprov, mästarprov 1000:-
Vid gesäll/mästarprov med mindre antal deltagare
tillämpas självkostnads pris.

Avgifterna gäller fr.o.m. 2009-02-01
(avgifterna kan ändras efter beslut av SFF's styrelse)
(www.frisorforetagarna.se)

Bilaga 3

Intervjufrågor

Syftet med denna undersökning är att ta reda på vad som gör en nytbildad frisör anställningsbar och även att få en tydligare bild av vad frisörer som också är arbetsgivare tycker om dagens frisörutbildningar. Vår förhoppning är att denna undersökning ska kunna hjälpa frisörutbildningar att bättre möta branschens krav.

Du som intervjuperson kommer att vara anonym i slutrapporten. Frågorna berör utbildning, salongsarbete och kompetenskrav vid nyanställningar. För att vi ska få en djupare förståelse har vi även med en del frågor om din bakgrund och din arbetssituation.

Beskriv din egen utbildning.

- Vilken typ av utbildning?
- När gjorde du din grundutbildning?
- Vart var det någonstans?
- Har du gesäll/mästarbrev?

Allmänt om dagens frisörutbildningar.

- Vad känner du till om dagens frisörutbildningar och vad tycker du om de du känner till?
- Vilken typ av frisörutbildning anser du ger mest gedigen kompetens till att bli frisör?
- Vad anser du vara en "färdig" frisör?
- Svenska Frisörföretagarna examinerar gesällprovet som en måttstock på en behörig frisör. Vad anser du om detta?
- Tycker du att SFFs gesällprov verkar vara rimligt högt ställda krav på nyutbildade frisörer? Motivera gärna varför kraven är rimliga/ för högt/ lågt ställda.

Berätta om ditt eget yrkesverksamma liv.

- Hur många år har du i yrket?
- Har du arbetat som anställd tidigare?
- Berätta om din egen salong.
- Vad har du för visioner/framtidsplaner för salongen?
- Hur ser ditt koncept ut?
- Hur ser personalstyrkan ut på din salong idag?

Anställningsbara frisörer.

- Vad kräver du för kompetens hos en frisör du vill anställa?
- Vad är det som avgör vem som till slut får tjänsten?
- Vad anser du bör ingå i en frisörutbildning för att nyutbildade frisörer ska få den kompetens du efterfrågar?

